

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

**Čeští vojáci v Afghánistánu a koncept etnicko-
náboženského stereotypu**

Adéla Ouhrabková

Plzeň 2014

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra blízkovýchodních studií

Studijní program Mezinárodní teritoriální studia

Studijní obor Blízkovýchodní studia

Bakalářská práce

**Čeští vojáci v Afghánistánu a koncept etnicko-
náboženského stereotypu**

Adéla Ouhrabková

Vedoucí práce:

Mgr. Jakub Kydlíček

Katedra historických věd

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2014

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jsem jen uvedené pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2014 .....

Poděkování:

Ráda bych poděkovala vedoucímu mé bakalářské práce Mgr. Jakubu Kydlíčkoví, za jeho rady, připomínky a čas, který mi věnoval při řešení dané problematiky.

V neposlední řadě patří poděkování všem respondentům, bez kterých by bakalářská práce nemohla vzniknout.

Obsah

PODĚKOVÁNÍ:	4
1 Úvod	7
2 Rešerše	9
3 Kvalitativní výzkum	11
3.1 Zakotvená teorie.....	12
3.1.1 Analýza zakotvené teorie.....	13
3.2 Způsob výběru zkoumaných jednotek.....	14
3.3 Etická otázka výzkumu.....	14
4 Sběr dat	15
4.1 Strukturovaný rozhovor s otevřenými otázkami.....	15
4.2 Přepisy rozhovorů.....	16
4.3 Dotazník s otevřenými otázkami.....	17
4.4 Klíčový informant.....	17
4.5 Kódování.....	18
5 Působení vojáků v Afghánistánu	19
5.1 Doba působení.....	19
5.2 Teritoriální vymezení.....	19
5.3 Školení o místních obyvatelích, zvycích a islámu.....	21
5.4 Tlumočníci.....	22
6 Názory vojáků na místní obyvatele	23
6.1 Negativní názory?.....	24
6.2 Pozitivní názory.....	25
7 Vnímání konfliktu místními obyvateli	26
7.1 Vnímání přítomnosti koaličních vojsk.....	27
7.1.1 Postkonfliktní rekonstrukce.....	28
7.1.2 Vnímání českých a amerických vojáků.....	29
7.2 (Ne)spolupráce místních obyvatel s Tálibánem.....	29
8 Kontakt s místními obyvateli	31
8.1 Média.....	32
9 Společnost v Aghánistánu	33
9.1 Etnické složení.....	33
9.2 Složení společnosti.....	34
9.3 Rozdíl mezi vesnicí a městem.....	37
9.4 Jazyk.....	38
9.5 Negramotnost.....	39
10 Vnímání islámu	40
10.1 Křesťanství a islám.....	41

10.2 Ortopraxe.....	42
10.2.1 Modlitby.....	42
10.2.2 Ramadán.....	44
10.2.3 Projevy islámu během boje.....	45
11 Přezdívký.....	46
12 Afghánistán – největší producent opia na světě.....	47
12.1 Vztah místních k drogám.....	48
13 Závěr.....	50
14 Resume.....	52
15 Seznam použité literatury a elektronických zdrojů.....	53
16 Přílohy.....	55

1 Úvod

V mé bakalářské práci jsem se zaměřila na české vojáky, kteří působili na území Afghánistánu a na to jak vnímají místní obyvatele a islám. Jejich názory jsem získávala z dotazníků a rozhovorů.

Myslím, že vnímání islámu a místních obyvatel je skrze média většinou negativní. Bohužel nezmiňují druhou stránku tamní situace obyčejných obyvatel, kteří vnímají válku stejně negativně jako západní země. Tamní situace je velice komplikovaná a není tak jednoduchá jak ji vnímá většina veřejnosti. Na tento konflikt působí nespočet faktorů. Ani samotní odborníci na tento konflikt nemají řešení a otázkou je jestli se tamní situace zlepší.

Bakalářská práce má několik částí. Nejdříve se práce věnuje teoretické části. Popisují zde kvalitativní výzkum, zakotvenou teorii, jak provádět výzkum a jak vytvořit ze získaných dat teorii. Dále jak shromažďovat data, vést strukturovaný rozhovor a jak vytvořit dotazník.

V následující části práce se věnuji různým tématům, která souvisí s pokládanými otázkami vojákům a jejich pohledem na tamní situaci, na kterém se ukazuje koncept etnicko-náboženského stereotypu. V první části se zaměřuji celkově na působení vojáků v Afghánistánu, dále pak připravám před odjezdem a práci tlumočnicků. Hlavní částí je názor vojáků na místní obyvatele a islám, kdy se vnímání těchto aspektů liší. Nevěnuji se antropologii islámu, ale zaměřuji se na to jak samotní vojáci vnímají islám. Dále popisují, jak se vojáci stýkali s místními obyvateli a jak oni sami koaliční vojska přijímali či ne. Vnímání místního obyvatelstva vojáky souvisí i se složením tamní společnosti, kdy je vojáci rozdělují do několika skupin. Další kapitolou jsou drogy, s nimiž se vojáci stýkali skoro na každém kroku. V této části práce rovnou analyzuji shromážděná data a porovnávám různé případy mezi sebou. Na konci práce jsem zformulovala teorii, která ze sesbíraných dat vznikla.

Výzkum trval pět měsíců. Před jeho zahájením probíhalo získávání kontaktů, bez kterých bych nemohla začít zkoumat. Samotné provádění výzkumu bylo časově

náročné, během něho jsem se scházela s respondenty, posílala dotazníky a přepisovala rozhovory. Závěrečnou fází bylo sepsání této práce, v které analyzuji získaná data a na jejím konci se snažím vygenerovat teorii, která ze získaných dat vzešla. V určitém bodě výzkumu data saturovala a přibývající data neměnila tvar teorie.

S ohledem na téma se v bakalářské práci často vyskytují vulgární či hanlivé výrazy a hovorová čeština. Jedná se pouze o citace z dotazníků a rozhovorů.

2 Rešerše

Mnoho knih a zdrojů týkajících se přímo tohoto tématu není. Čerpala jsem z úryvků knih, elektronických zdrojů a mých sesbíraných dat. Samozřejmě jsou zpracovány práce na různá témata týkající se českých vojáků v Afghánistánu jako jsou politika, mezinárodní vztahy či dopad misí na psychiku vojáků. Ovšem podobnou práci o tom jak vojáci vnímají prostředí, náboženství a obyvatele jsem bohužel nenašla. Informace o vojácích a jejich misích jsem čerpala z knihy *Ve stínu Hindukúše* od Vladimíra Marka¹. Dále hlavně z internetových odkazů, a to ze stránek Armády ČR a jiných webů.

Čerpala jsem z publikace *Kvalitativní výzkum* od Jana Hedla², podle které jsem zjišťovala jak mám vést samotný výzkum. *Etnické konflikty* od Filipa Tesaře³ se věnují příčinám, průběhu a důsledkům etnických konfliktů. *Slovník sociologických pojmů* od Jana Jandourka⁴ popisuje sociologické pojmy, které se objevují od počátku této vědy. *Úvod do paštského jazyka* od Jiřího Bečky⁵ uvádí čtenáře do základů jazyka pašto. Je mnoho publikací, které se věnují Afghánistánu, a to z různých úhlů. *Afghánský konflikt* od Slavomíra Horáka⁶ se věnuje komplikovaným příčinám místních válek a vztahů. *The Encyclopedia of Middle East Wars* od Spencera Tuckera⁷ mapuje válečné konflikty na Blízkém východě ve 20. a 21. století a zapojení USA do těchto konfliktů. *Afghanistan: A Cultural and Political History* od Thomase Barfielda⁸ popisuje rozmanité složení etnik a kmenů v Afghánistánu a rozdíly mezi nimi. *The Taliban and crisis in Afghanistan* od Roberta Crewse a Amina Tarziho⁹ přibližuje historii a vliv hnutí Tálíbán na současnou

---

1 MAREK, Vladimír. *Ve stínu Hindukúše: nejen o misích českých vojáků v Afghánistánu*. Praha: Naše vojsko, 2010, 203 s. ISBN 978-80-206-1157-4.

2 HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005, 407 s. ISBN 80-736-7040-2.

3 TESAŘ, Filip. *Etnické konflikty*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-097-9.

4 JANDOUREK, Jan. *Slovník sociologických pojmů: 610 hesel*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2012, 258 s. ISBN 978-802-4736-792.

5 BEČKA, Jiří. *Úvod do paštského jazyka*. Praha: Academia, 1982.

6 HORÁK, Slavomír. *Afghánský konflikt*. Vyd. 1. Praha: Petit, 2005, 179 s. ISBN 80-860-7106-5.

7 TUCKER, Spencer a Priscilla Mary ROBERTS. *The encyclopedia of Middle East wars: the United States in the Persian Gulf, Afghanistan, and Iraq conflicts*. Santa Barbara, Calif.: ABC-CLIO, c2010, 5 v. ISBN 978-185-1099-481.

8 BARFIELD, Thomas. *Afghanistan a cultural and political history*. Princeton: Princeton University Press, 2010. ISBN 978-140-0834-532.

9 CREWS, Robert D a Amin TARZI. *The Taliban and the crisis of Afghanistan*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 2008, vi, 430 p. ISBN 978-0674032248.

vleklou politickou krizi. Gender and International Aid in Afghanistan od Liny Abirafeh¹⁰ představuje sociální postoje žen v Afghánistánu a mezinárodní pomoc. The state, religion, and ethnic politics od Aliho Banuaziziho a Myrona Weinerja¹¹ popisuje politiku, náboženství a etnika skrze tři státy, a to Pákistánu, Íránu a Afghánistánu.

---

10 ABIRAFEH, Lina. *Gender and international aid in Afghanistan: the politics and effects of intervention*. Jefferson, N.C.: McFarland, c2009, viii, 224 p. ISBN 07-864-4519-X.

11 WEINER, Edited by Ali Banuazizi and Myron. *The State, religion, and ethnic politics: Afghanistan, Iran, and Pakistan*. 1st ed. Syracuse, N.Y.: Syracuse University Press, 1988. ISBN 978-081-5624-486.

3 Kvalitativní výzkum

Pro zkoumání sociálních věd se většinou používá metoda kvalitativního výzkumu. Ve většině případů si výzkumník na začátku vybírá téma a určuje základní výzkumné otázky. Otázky se mohou měnit a modifikovat, tudíž se takový typ výzkumu považuje za pružný či emergentní. Ovšem nelze aplikovat jeden obecný postup na to jak provádět kvalitativní výzkum.¹²

Zpráva výzkumu obsahuje např. podrobný popis místa zkoumání a rozsáhlé citace z rozhovorů. Výzkumník může navrhnout novou teorii o fenoménu, který pozoroval. Stává se, že svoje závěry konzultuje s účastníky výzkumu a jejich názory zohledňuje či je přidává do závěrečné teorie.¹³ Ve svém výzkumu nepopisuji místo, kde jsem prováděla rozhovory, abych udržela anonymitu a soukromí respondentů. Popisuji situaci v Afghánistánu skrze zkušenosti a charakterizace samotných vojáků.

Základní charakteristiky kvalitativního výzkumu jsou (dle Miles a Creswell 2003, Huberman 1994, Boghan, Briklen 1992): provádí se v kontaktu se situací jedinců či skupinou jedinců v delším časovém intervalu, situace jsou obvykle banální a odráží každodennost jedinců či skupin.¹⁴ Můj výzkum odráží každodennost jedinců v úplně odlišné kultuře a v kratším časovém úseku, v tomto případě na území Afghánistánu. Bohužel jsem nemohla jsem být v kontaktu s jedinci v delších časových intervalech a jednotlivých fázích. Vojáky bych musela kontaktovat i během jejich pobytu v Afghánistánu, což by bylo velice komplikované a ne každý účastník by k tomu byl ochotný.

Používají se různé metody získávání dat. Do těchto typů dat se zahrnují přepisy rozhovorů, osobní komentáře výzkumníka, úryvky z knih, vlastní poznámky, audio a video záznamy atd. Hlavním instrumentem je vlastně výzkumník sám. Výzkumník se snaží o integrovaný pohled na předmět zkoumání, na jeho logika a pravidla, která fungují v dané oblasti. Hlavním cílem je objasnit, jak se lidé v dané situaci či prostředí

---

12 HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum*. Praha: Portál, 2005, s. 49-50. ISBN 80-7367-040-2.

13 HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum*. Praha: Portál, 2005, s. 51. ISBN 80-7367-040-2.

14 HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum*. Praha: Portál, 2005, s. 51. ISBN 80-7367-040-2.

dobírají toho, co se děje, jak organizují svoje aktivity a interakce a proč jednají určitým způsobem.¹⁵ V mé práci se často vyskutují přepisy rozhovorů a dotazníků, úryvky z různých knih i mé osobní dojmy a komentáře. Snažila jsem se o nezaujatý pohled na problém. Podrobně popisuji to, co vojáci zažili a jak vnímají obyvatele Afghánistánu, islám a dění v zemi. Vyjasňuji dané stereotypy, které vojáci mají či nemají. Nesnažím se ze získaných dat udělat obraz, u kterého již vím jaký bude závěr, ale vytvářím obraz založený na získaných datech.

Kvalitativnímu výzkumu se vytýkají nepřesnosti. Nejčastější výtkou je, že výsledky představují pouze sbírku subjektivních dojmů výzkumníka. Jelikož se pracuje s omezeným počtem jedinců a obvykle na jednom místě, nelze jeho výsledky zobecnovat na populaci a jiné prostředí a navíc analýza a sběr dat jsou celkově časově náročné. Kvantitativní výzkumníci vlastně kritizují v mnoha případech jeho přednosti. Výhodou přístupu je hloubkový popis případů, kdy nezůstáváme jen na povrchu, ale dostáváme se hlouběji k jádru fenoménu a sledujeme jeho vývoj a procesy. Citlivě zohledňujeme okolní faktory a zkoumáme fenomén v jeho přirozeném prostředí.¹⁶

3.1 Zakotvená teorie

Zvolila jsem jeden z přístupů kvalitativního výzkumu, a to zakotvenou teorii. Zakotvená teorie neznamena určitou teorii, ale strategii výzkumu a zároveň způsob analýzy dat. Cílem této strategie je návrh teorie pro fenomény v určité situaci, na kterou se výzkumník zaměřil. Výsledkem je teorie, která je zakotvená na získaných datech. Pozornost se zvláště věnuje jedincům a jejich interakcím a procesům v daném prostředí.¹⁷

Metodologové dělí dva základní fáze objevování na: první je kontext zdůvodňování (*context of justification*) a druhý je kontext objevování (*context of discovery*). Kontext zdůvodňování představuje fázi systematického přezkušování

---

15 HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum*. Praha: Portál, 2005, s. 52. ISBN 80-7367-040-2.

16 HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum*. Praha: Portál, 2005, s. 52-53. ISBN 80-7367-040-2.

17 HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum*. Praha: Portál, 2005, s. 125. ISBN 80-7367-040-2.

hypotéz, kdežto kontext objevování znamená kreativní tvoření hypotéz.¹⁸

Tvorba zakotvené teorie vyžaduje pohyb v terénu a shromažďování různých dat (například rozhovorů). Zakotvená teorie vyžaduje několik vstupů do terénu mezi kterými probíhá analýza získaných dat. Sběr těchto dat pokračuje do té doby, dokud není dostačující a vytvoří se teorie. To znamená, že další data již nepřispívají k rozvoji teorie. Během vytváření zakotvené teorie se také provádějí následující akce:

1. Badatel vstupuje do terénu s vágními koncepty a představami o dané oblasti.
2. Badatel studuje jednotlivé skupiny či případy a zaznamenává data získaná pozorováním, shromažďováním dokumentů a z rozhovorů.
3. V procesu současně shromažďuje a analyzuje data.
4. Badatel rozšiřuje zkoumání o další případy procesem teoretického vzorkování, které má přinést novou informaci pro rozvoj teorie. Výběr nových případů závisí na rozvoji teorie a na dosavadních poznatcích.
5. Badatel provádí porovnávání mezi případy, testuje své poznatky a ověřuje do té doby získaná fakta. Rozvíjí rozmanitost jevů pomocí kategorií, zdokonalizuje kategorizační systémy, shromažďuje poznatky, zobecňuje získaná tvrzení a formuluje další hypotézy.¹⁹

3.1.1 Analýza zakotvené teorie

Tři základní prvky zakotvené teorie jsou: koncepty, kategorie a propozice. Koncepty (teoretické pojmy) jsou základem analýzy, protože teorie nevychází přímo z dat, ale z jejich konceptualizace. Porovnáváním a pojmenováním podobných událostí, které jsou stejně označené, se můžou shromažďovat základní jednotky teorie. Dalším prvkem jsou kategorie, které jsou na vyšší pozici než koncepty. Jsou generovány stejným způsobem jako koncepty a díky nim se projevují odlišnosti a podrobnosti. Kategorie jsou základními pilíři vznikající teorie. Třetím základním prvkem je propozice neboli tvrzení. Zde se formulují vztahy mezi koncepty a kategoriemi a mezi kategoriemi samými. Dříve se tento postup vzniku nazýval hypotéza.²⁰

---

18 HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum*. Praha: Portál, 2005, s. 126-127. ISBN 80-7367-040-2.

19 HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum*. Praha: Portál, 2005, s. 127-128. ISBN 80-7367-040-2.

20 HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum*. Praha: Portál, 2005, s. 244-245. ISBN 80-7367-040-2.

Teoretické kódování je identifikace a propracování kategorií, které se děje v několika prolínajících fázích, kdy se celý materiál několikrát zpracovává. Cílem teoretického kódování je identifikace ústředního materiálu, které je centrem hierarchické sítě kategorií. Několik tématicky podobných kategorií směřují k určení jedné centrální kategorie, která představuje hlavní téma sesbíraného materiálu.²¹

3.2 Způsob výběru zkoumaných jednotek

Teoreticky zaměřený výběr (*teoretical sampling*) je základním postupem při sběru dat. Výzkumník provádí sběr dat a během něho ho kóduje a analyzuje a rozhoduje se, která další data jsou zapotřebí a kde se dají získat. Sběr těchto dat se řídí vznikající teorií. Shromažďování dat je ukončeno když, je teorie vyvinuta a nepředpokládá se, že další výzkum přinese nové poznatky, které by mohli vést k jeho změně.²² I já jsem shromažďování dat ukončila ve chvíli, když už byla teorie vyvinuta a nová data nepřispívala ke změně vznikající teorie.

Pro svůj výzkum jsem zvolila výběr případů metodou sněhové koule (*snow ball*).²³ Vybrala jsem si několik jedinců k interview a ti pak sloužili jako informátoři k získávání dalších kontaktů na vojáky.

3.3 Etická otázka výzkumu

Za účelem získávání dat bylo potřeba získat informovaný neboli poučený souhlas, který potvrzuje, že se osoba zúčastní výzkumu. Souhlas může být aktivní nebo pasivní, kdy aktivní znamená podepsání určitého dokumentu a pasivní podpis nevyžaduje.²⁴

Respondenty jsem plně informovala o průběhu a okolnostech výzkumu. Ujistila jsem je, že můj výzkum bude použit pro potřeby bakalářské práce. Účastníkům jsem

---

21 HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum*. Praha: Portál, 2005, s. 245. ISBN 80-7367-040-2.

22 HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum*. Praha: Portál, 2005, s. 151. ISBN 80-7367-040-2.

23 HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum*. Praha: Portál, 2005, s. 152. ISBN 80-7367-040-2.

24 HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum*. Praha: Portál, 2005, s. 155. ISBN 80-7367-040-2.

sdělila, že mají kdykoliv možnost od výzkumu odstoupit a svoji spolupráci ukončit. Samozřejmě jsou všechna data anonymizována a kódována. Anonymizování bylo, dle mého názoru, jedním z hlavních faktorů díky kterému vojáci na výzkum přistoupili, hlavně z důvodů utajení. Někteří nepřistoupili k výzkumu, i když byli ujištěni o jeho anonymitě. Většině zkoumaných stačilo pouze slovní poučení a přímo dokument informovaného souhlasu nepožadovali, i když jsem ho vždy měla během interview u sebe.

Je důležité zajistit informantům naprosté soukromí. Nejde jen anonymizovat jména, ale je i zapotřebí zatajit nebo pozměnit okolnosti výzkumu jako např. místa rozhovorů. Výzkum samozřejmě nesmí ohrozit fyzické nebo psychické zdraví jedinců.²⁵

4 Sběr dat

Volba metody sběru dat se má řídit výzkumným problémem. S ohledem na čas, který může výzkumu věnovat, na tom od koho bude informace získávat a za jakých okolností.²⁶ Jako hlavní metodu získávání dat jsem zvolila strukturovaný rozhovor a dotazníky.

Před zahájením výzkumu jsem zjišťovala, zda budu mít možnost získat na vojáky kontakt. Shromažďování kontaktů trvalo přibližně dva měsíce před zahájením samotného výzkumu. Kupodivu jsem zjistila, že mnoho lidí kolem mě zná vojáky, kteří v Afghánistánu působí nebo působili. Jak jsem již zmínila výše, výběr respondentů jsem vedla metodou *snow ball*, kdy jsem získávala přes jednoho dotazovaného kontakty na jeho kolegy a známé a od nich opět další kontakty.

4.1 Strukturovaný rozhovor s otevřenými otázkami

Výhody interview jsou: a) lze zaznamenat i to, co se odehrálo b) užitečné, jestliže nelze pozorovat c) dovoluje kontrolu situace sběru dat. Ovšem jsou tu

---

25 HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum*. Praha: Portál, 2005, s. 155-157. ISBN 80-7367-040-2.

26 HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum*. Praha: Portál, 2005, s. 161. ISBN 80-7367-040-2.

i nevýhody či omezení: a) lidé neumějí vyprávět b) přítomnost výzkumníka může vést ke zkreslení c) informant podává nepřímé informace, které může filtrovat d) rozhovor se podává často v umělých podmínkách.²⁷

Strukturovaný rozhovor s otevřenými otázkami se skládá z pečlivě strukturovaných otázek, ovšem pružnost sondování je omezena více než u jiných druhů rozhovorů. Používá se, když je nutné minimalizovat variaci kladených otázek, tím se redukuje možnost, že by se data získaná z jednotlivých rozhovorů mohla výrazně strukturálně lišit. Data z takového interview se dají lépe analyzovat, jelikož jednotlivá témata se v prepisech rozhovorů lépe lokalizují. Tento typ rozhovoru je vhodný, pokud ho nemáme možnost opakovat a dotazovanému se věnovat delší časový úsek. Nevýhoda tohoto typu interview spočívá v jeho omezení na předem daná témata. Další nevýhodou je, že různým respondentům klademe stejně strukturované otázky a nebereme ohled na situovanost rozhovoru. Zároveň se i omezujeme o různou paletu poskytovaných informací.²⁸

Tento typ rozhovoru jsem zvolila proto, aby se odpovědi výrazně nelišily a mohla jsem lépe lokalizovat odpovědi. Na druhou stranu jsem respondentům pokládala i jiné otázky, které nebyly plánovanou součástí rozhovoru a získala jsem další užitečné informace. V počátku jsem chtěla vést jen rozhovory, ale většina dotazovaných nechtěla na interview přistoupit, ti s kterými jsem nevedla rozhovor mi alespoň vyplnili dotazník. Při rozhovorech jsem prováděla přímý kontakt s účastníky, účastnila jsem se výzkumu jako *insider*.

4.2 Přepisy rozhovorů

Všechny rozhovory jsem si nahrávala do diktafonu a poté jsem audio-záznam přepisovala do počítače. Každý rozhovor měl délku mezi půl hodinou až hodinou. V samotném přepisování rozhovorů spočívalo nejvíce práce, jelikož jeden rozhovor trval přepsat až pět hodin. Audio-záznam jsem přepisovala ihned po nahrání rozhovoru.

---

27 HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum*. Praha: Portál, 2005, s. 162. ISBN 80-7367-040-2.

28 HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum*. Praha: Portál, 2005, s. 173-174. ISBN 80-7367-040-2.

4.3 Dotazník s otevřenými otázkami

Dotazníky jsem nejdříve posílala vojákům před rozhovorem a následně po vyplnění respondentem jsem s ním provedla rozhovor. Dotazník jsem chtěla dostat vyplněný, abych mohla vytvořit rozhovor, který by vyhovoval konkrétnímu respondentovi a dozvěděla bych se od něj co nejvíce informací. Postupem času jsem bohužel zjistila, že každý respondent mi neposkytne rozhovor, a to z různých důvodů. Někteří prostě podat rozhovor nechtěli. Jiní nechtěli, protože v práci musí stále vyplňovat různé papíry, jako jsou školení. Další odmítli, jelikož mají několik bezpečnostních prověrek a sledují jim i sociální sítě. Zjednodušeně řečeno, měli strach, že by jim z toho mohl vzniknout problém. Samozřejmě z podobných důvodů mi někteří nechtěli vyplnit ani dotazník.

Několikrát jsem prováděla revizi struktury dotazníku. Otázky jsem přidávala či přizpůsobovala potřebám výzkumu. Dotazník jsem nevytvořila dlouhý, aby ho respondenti byli ochotni vyplnit. Hodně otevřené otázky nebo otázky typu „*Jak probíhal Váš pracovní den?*“, jsem vynechávala a pokládala jsem je jen v rozhovorech. Dotazník měl jak otevřené, tak i jednoduché otázky, z kterých jsem poté mohla vytěžit co nejvíce informací. Respondenti mi většinou posílali vyplněný dotazník přes elektronickou poštu, ale samozřejmě jsem je dostávala i v tištěné podobě. Otázky jsem musela pokládat jasně a srozumitelně, aby je pochopil každý, i ten, který se na danou oblast příliš nezaměřuje.

Několikrát probíhal kontakt s respondenty mezi dvěma konci republiky i mezi Českou republikou a zahraničím. Počet vyplněných dotazníků se pohyboval okolo třiceti, kdy teorie začala vznikat během prvních dvaceti dotazníků, poté již nedocházelo k novým poznatkům.

4.4 Klíčový informant

Problém výzkumu nastává v terénu. Někteří lidé jsou podezřívaví, jestli se v práci neobjeví jejich jméno či jestli mají některé věci prozradit nebo si je raději nechat

pro sebe. Zásadní roli proto hraje určení osoby *klíčového informátora*, který je důležitým zdrojem informací během průběhu výzkumu. Jedná se o člověka, který danou oblast zná, má ji dokonale zmapovanou a hlavně dokáže své názory a zkušenosti vyjádřit. Výzkumník se přes takového informátora dostává k informacím, které by jednoduše nezískal. Výběr se musí provádět pečlivě a klíčových informátorů může být několik. Ovšem riziko spolupráce s klíčovým informantem spočívá v tom, že některé informace může úmyslně zatajit či pozměnit.²⁹ Já jsem klíčového informátora vybrala až po několika rozhovorech. Získala jsem od něho nejvíce informací, ptala jsem se i na věci, které mě zajímají a strávila jsem s ním o polovinu více času než s ostatními respondenty. Po rozhovoru jsme zůstali v kontaktu a ptala jsem se ho na doplňující informace k tématu nebo věcím, kterým jsem nerozuměla.

4.5 Kódování

Všechny osobní údaje, jako jména, místo pracovní činnosti atd., jsou anonymizovány. Vše je zakódováno do různých hesel pro každého zkoumaného, tudíž se dodržuje soukromí a důvěra mezi výzkumníkem a respondentem, že se osobní údaje neprozradí.

Informace od jednotlivých respondentů jsou kódovány i s ohledem na nebezpečí práce s citlivými informacemi. V předkládané práci jsem záměrně a důkladně eliminovala všechny údaje, popisy a případně i kontexty, které by mohly představovat pro respondenty bezpečnostní riziko. Předkládaná práce tak uvádí pouze veřejně dostupné informace, nepodléhající žádnému stupni režimu utajovaných informací.

---

²⁹ HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum*. Praha: Portál, 2005, s. 194-195. ISBN 80-7367-040-2.

5 Působení vojáků v Afghánistánu

5.1 Doba působení

Většina vojáků působila na území Afghánistánu méně než rok. Někteří byli na tomto území dvakrát nebo i vícekrát. Na delší dobu než rok během jedné mise se nejezdí. Zjistila jsem, že rozdílná doba působení každého vojáka neměla vliv na jejich názory ani vnímání tamní situace.

5.2 Teritoriální vymezení

Vojáci působili hlavně v provincii Logar na základně Shank v distriktu Azra. Samozřejmě i v jiných provinciích jako: Parván na základně Bagram, Oruzgán, Kandahár, Kunar, Ghazní, Paktíja v jejím hlavním městě Gardez nebo přímo v Kábulu. Vojáci většinou působili na amerických vojenských základnách.

Čeští vojáci působili v Afghánistánu od dubna 2002 na základě rozhodnutí OSN v operacích Trvalá svoboda (Enduring Freedom) a ISAF (International Security Assistance Force).³⁰ Nedílnou součástí ISAF byl i provinční rekonstrukční tým³¹ (PRT), který působí na území Afghánistánu od března roku 2008, a to na základně Shank v provincii Logar. Za uplynulou dobu se zde vystřídalo okolo dvou tisících šesti steh vojáků a zhruba padesát civilních expertů. PRT vznikl jako společný projekt ministerstev zahraničních věcí a obrany. Hlavním úkolem bylo rozvíjet a rekonstruovat zemi a pomáhat afghánské vládě. Civilní tým zajišťoval projekty z oblasti zemědělství, zdravotnictví, infrastruktury, školství a podporoval bezpečnost místních orgánů. Vojenská část měla za úkol zajistit bezpečnost civilním expertům a cvičit místní bezpečnostní složky. Vojáci byli v neustálé bojové pohotovosti a zasahovali v případě jakéhokoli incidentu v provincii. V neposlední řadě zneškodňovali nevybuchlou municí a výbušná zařízení.³² Nevybuchlé miny jsou v Afghánistánu velkým problémem. Byly

---

30 SÝKORA, Petr. Nasazení AČR v Afghánistánu. *Ministerstvo obrany a Armáda České republiky* [online]. 2004-2014 [cit. 2014-04-15]. Dostupné z: <http://www.mise.army.cz/scripts/detail.php?id=11693>

31 Film, který ukazuje každodenní práci Provinčního rekonstrukčního týmu se jmenuje Incoming!

32 5 let v Logaru. *Ministerstvo obrany a Armáda České republiky* [online]. 2004-2014 [cit. 2014-04-15]. Dostupné z: <http://www.mise.army.cz/scripts/detail.php?pgid=282>

zde již dávno před okupací Sovětským svazem, kupí se zde v průběhu let a představují velké nebezpečí pro místní obyvatele, kdy jsou časté amputace končetin v důsledku šlápnutí na minu. Afghánistán v této otázce drží světové prvenství, na jeho území je rozprostřeno osm milionu min. Neexistují o nich žádné záznamy ani mapy, jsou zde dokonce i po domácímu vyrobené dřevěné miny.³³

Součástí vojenského kontingentu byla také skupina CIMIC (Civil Military Cooperation). Za úkol měla aktivně spolupracovat s civilním obyvatelstvem a realizovat projekty, které byly akutně nutné a afghánská strana na ně neměla prostředky ani síly. Tzv. projekty rychlé dopadu měly jiný charakter než rekonstrukční projekty, jako například stavba mostů, škol a vodních nádrží. Tyto projekty jsou financovány z rozpočtu ČR nebo různých organizací.³⁴

Po návratu PRT Logar nastoupila na jeho místo skupina logistiků, která měla na starosti odsun materiálu ze základny zpět do ČR a vojenský poradní tým (MAT – Military Adviser Team) okolo počtu šedesáti lidí. Poradci působili jako poradní tým tamní afghánské armády.³⁵ V současnosti působí v Afghánistánu v provincii Parwan rota, která zde zabezpečuje prostor.³⁶ Na území Afghánistánu se v dnešní době nacházejí dva vojenští pozorovatelé.³⁷ Výzkum mezi vojáky jsem naštěstí začala vést v době, kdy již jejich působení v Afghánistánu končilo.

Během mise se na základně vydávaly noviny pro vojáky, aby věděli co se děje ve světě, jelikož přístup k internetu nebyl tak častý. A když se k internetu dostali, tak komunikovali se svými rodinami. „*Noviny byly prostě čištěny na papír, aby si to mohli vzít do ruky, když šli kouřit nebo šli vykonávat potřebu.*“³⁸

---

33 MAREK, Vladimír. *Ve stínu Hindukúše: nejen o misích českých vojáků v Afghánistánu*. Praha: Naše vojsko, 2010, s. 36. ISBN 978-80-206-1157-4.

34 5 let v Logaru. *Ministerstvo obrany a Armáda České republiky* [online]. 2004-2014 [cit. 2014-04-15]. Dostupné z: <http://www.mise.army.cz/scripts/detail.php?pgid=282>

35 5 let v Logaru. *Ministerstvo obrany a Armáda České republiky* [online]. 2004-2014 [cit. 2014-04-15]. Dostupné z: <http://www.mise.army.cz/scripts/detail.php?pgid=282>

36 Afghánistán Parwan (1. SR BAF ISAF). *Ministerstvo obrany a Armáda České republiky* [online]. 14. dubna 2014 [cit. 2014-04-16]. Dostupné z: <http://www.mise.army.cz/aktualni-mise/afg-parwan-1-sr-baf-afghanistan-parwan-1--sr-baf-isaf-90380/>

37 Další mise. *Ministerstvo obrany a Armáda České republiky* [online]. 4. dubna 2014 [cit. 2014-04-16]. Dostupné z: <http://www.mise.army.cz/aktualni-mise/pozorovatske-mise/pozorovatske-mise-6393/>

38 Rozhovor s GKK6

5.3 Školení o místních obyvatelích, zvycích a islámu

V rámci ročního vojenského výcviku před odjezdem probíhala školení a přednášky o náboženství, místním obyvatelstvu, o tom jak funguje tamní společnost a hlavně o slušném chování a věcech, kterých by se měli vojáci před místními vyvarovat. Doporučovali jim například, že nemají ukazovat podrážky, nepodávat levou ruku, jak se chovat o ramadánu (nejíst a nepít před místními) atd. Většina těchto školení však probíhala rychle a okrajově. Mimo přednášky vojáci získávali informace i z příruček, které dostali od armády. „*Účastnili jsme se přednášek o místních zvycích a náboženství. Díky tomu jsme se mohli vyvarovat různým nepříjemnostem. (...) Sám jsem měl příručku US ARMY, kde jsou tyto věci perfektně popsány.*“³⁹ V této příručce jsou i základní slovíčka v jazyku pašto a dári.

Další věci pochytili až na místě od vojáků, kteří již určitou dobu v Afghánistánu byli, a ti jim všechny užitečné informace poskytli. Jiní četli různé knihy o islámu, historii země či studovali z internetu a celkově se o tamní situaci zajímali, a to po různých stránkách. „*Studoval jsem si věci před tím. Pročetl jsem si texty o lidech, o tradicích, přečetl jsem si Korán. Přečetl jsem si spoustu knížek od těch co tam byli.*“⁴⁰ Je zajímavé, že se najdou i výjimky a některý z vojáků si přečte dokonce Korán, takových nadšenců bylo opravdu málo. Většina vojáků totiž informace o tamní situaci získala až ze školení před odjezdem.

Přednášky vedli experti z různých resortů - psychologové, odborníci na Korán a islám či profesori z univerzit. „*Přednášeli lidi z univerzit, myslím, že tam byl jeden z Masarykovy univerzity, takže to byli lidi, kteří to znali a samozřejmě se k tomu využívali i Afghánce, kteří zastupují české občany...*“⁴¹ Jak jsem zmínila, informace získávali od vojáků a odborníků z PRT, kteří již přišli do přímého kontaktu s místními i jejich zvyky. Informace získávali i od tlumočnicků, kteří s nimi byli celou dobu pobytu v Afghánistánu. „*Říkali tohle smíte a tohle není dobrý. Měli jsme s sebou přímo tlumočnický. Žijou tady v Český republice, pochází z Afghánistánu, maj tam svoje rodiny,*

---

39 Dotazník SCP1Z

40 Rozhovor s G123Z

41 Rozhovor s GKK6

pracujou tady a jezdí tam s náma zpátky, čím se taky vystavujou nebezpečí velkým.“⁴²

Díky školením zjistili, že různé věci, které jsou v České republice vnímány bez povšimnutí, jsou v Afghánistánu brány jako urážka. Těchto věcí se snažili vyvarovat a neprovokovat místní obyvatele. Školení jim mělo objasnit stereotypy, které se o islámu a místních vykládají. Ovšem všechny tyto věci si ověřili až na místě mise.

5.4 Tlumočníci

Práce tlumočnicků je kapitola sama o sobě. S nimi byli vojáci oproti Tálibánu v kooperaci, kdy usilovali o stejný cíl a prosazovali stejné zájmy. Vojáci se díky nim dostávali přes místní jazykovou bariéru. Tlumočníci jsou původem z Afghánistánu a studovali na Vojenské akademii v Brně v 80. letech. Většinou pracují v České republice, jezdí s vojáky na mise a zase zpět. Znají místní poměry a vědí jak se na území pohybovat. *„Jsou to Afghánci, kteří žijí tady a vycestovávají tam jako občané ČR a nebo to byli místní. My jsme měli třeba tlumočnický, kteří vystudovali vojenskou akademii, byli to vojáci, důstojníci.*“⁴³

Tím, že jezdí s vojáky se vystavují velkému nebezpečí. Část z nich má v Aghánistánu své rodiny, ale musí tam pracovat v naprostém utajení z důvodu rizika zabití. *„Mají tam svoje rodiny. Na základně jsou jakoby uklizený, oni vyjíždí ven s těma patrolama, překládaj a na tý základně se cítí bezpečně. On zase nemůže dávat vědět rodině kde je, protože by je chytil Tálibán.*“⁴⁴ Když museli tlumočnický propustit ze základny a neměli české občanství, bylo to trauma pro obě strany. Všem bylo jasné, jak dopadnou. I když tlumočníci byli jiného vyznání a národnosti, vojáci s nimi soucítili. Během společného pobytu na základně se mezi nimi vytvořila kolektivní identita i přes jasné rozdíly mezi nimi.

Respondenti také zmiňovali obdivuhodnou schopnost Afghánců a celkově obyvatele Blízkého východu naučit se rychle češtinu i jiné světové jazyky, oproti nám

---

42 Rozhovor s G123Z

43 Rozhovor s GKK6

44 Rozhovor s GHH5

Evropanům. „*Je obdivuhodný jak po takový době uměli česky. Maj k těm jazykům dar...*“

Vojáci se během pobytu chodili tlumočnicků ptát na různé věci, kterým nerozuměli. „*Hodně jsem se dozvěděl i od tlumočnicků, kteří pocházeli převážně ze severních provincií a bojovali proti Tálibánu.*“⁴⁵ Například proč se mohou dva místní muži vést za ruku po základně a jak to, že mohou mít nalakované nehty. Necháпали, že přísně dodržují své vyznání, ale v držení se za ruku s jiným mužem nevidí problém.

6 Názory vojáků na místní obyvatele

Z dotazníků, rozhovorů a chování vojáků při nich vyplynulo, že se názory štěpí do různých skupin. Ve většině případů mají o místních pozitivní mínění, ale jsou i názory negativní. Pozitivní názory jsou od vojáků, kteří vidí konflikt a tuto zemi z několika stran. Většina místního obyvatelstva chce jen klid a mír a jen minorita obyvatel, tedy Tálibán, způsobuje konflikty. Situace tam není jednoduchá a působení Tálibánu a koaličních vojsk zemi nepomáhá. Co si myslí místní obyvatelé o situaci jejich země se budu věnovat níže.

Názory vojáků na místní obyvatele před odjezdem do Afghánistánu nebyly žádné a cítili hlavně zvědavost a respekt. „*Názor jsem měl víceméně žádný, převládala zvědavost oproti strachu. Věděl jsem, že jedu do chudé země, kde je fanatické náboženství na prvním místě.*“⁴⁶ „*Obyvatelé jsou zaostalí před ostatními zeměmi.*“⁴⁷ Zde se ukazuje další stereotyp, že vidí celý islám jako fanatické náboženství. Proč ho takto vnímají? Nevnímají, že islám je i o výkladu a že tamní situaci nezapříčinilo jen náboženství. A špatný výklad souvisí s chudobou a nevzdělaností.

Jiní charakterizují zem pouze jednou větou. „*Žijí ve 14.století.*“⁴⁸ „*Chudoba, středověk, terorismus.*“⁴⁹ „*Myslím, že chtějí žít po svém a nepotřebují nic z našeho*

---

45 Dotazník SZ387

46 Dotazník SZ556

47 Dotazník SZ876

48 Dotazník SZ246

49 Dotazník STP4K

světa. ⁵⁰ Vojáci vědí, že je zde chudoba a bída, ale na druhou stranu podle nich nepotřebují nic ze západního světa. Dalším stereotypem je, že v této zemi je hlavní terorismus. Špatný výklad islámu je provázaný s tím, že většina obyvatel je negramotných. Opět vidí provázanou chudobu a fanatické náboženství, ale vlastně podle nich nepotřebují pomoc od západu.

6.1 Negativní názory?

Našli se i tací, kteří se těšili na to, že budou v Afghánistánu pomáhat lidem a po příjezdu změnili svůj názor. „*Před odjezdem jsem byl velice motivovaný, na místě potom proběhlo zklamání, v mém regionu se každý dal koupit, nic než peníze nemělo smysl.*“⁵¹ Ze sesbíraných dat vyplývá, že peníze ovládají celý tamní region a že vše má určitou finanční hodnotu. To má za příčinu, že místní jsou na straně toho, kdo jim dá více peněz a kdo jim poskytne v konfliktu bezpečí. Jenže která strana je pro ně nejlepší? Místní obyvatelé se řídí tzv. racionální volbou, kdy se subjekty snaží podle svých preferencí maximalizovat svůj zisk.⁵² „*Před odjezdem, jsem si myslel, že pojedeme pomáhat lidem, co pomoc potřebují. Je pouze malé procento lidí co pomoc potřebují a jsou za ní vděční. Zbytek pouze využívá systému a neznají hodnoty jak budovat, chránit, pečovat atd.*“⁵³ Ovšem zbytek vojáků místní charakterizuje jako pracovitě a za každou pomoc vděčně obyvatele. Tento názor se mi tedy jeví jako odchylka od všech získaných dat.

Názor jiných byl zcela negativní. „*Jsou neupřímní, nevíte co od nich očekávat, nelze je asi dávat do jednoho pytle. Nevěřím jim ani pozdrav. (...) Chování největší kámoš a za rohem Vám uříznou hlavu.*“⁵⁴ „*Názor jsem si vytvořil veskrze negativní. U Afghánců nedokážu jmenovat moc pozitivních vlastností. Snad jen jakási srdečnost, ale ta je, dle mého, spíše dána místním protokolem.*“⁵⁵ Proč je jejich názor tak negativní? Tito vojáci prošli školením, četli knihy, dobře věděli co je čeká a jaká

---

50 Dotazník STP3K

51 Dotazník SEF1C

52 JANDOUREK, Jan. *Slovník sociologických pojmů: 610 hesel*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2012, s. 236. ISBN 9788024736792.

53 Dotazník SCP2Z

54 Dotazník SLK88

55 Dotazník SDS8P

je jejich situace. Z těchto případů mi přišlo, že se setkali jen s Tálibánem nebo vnímali všechny obyvatele jako jejich členy. Přitom zmiňují negativní vliv právě tohoto hnutí. Ano, ale sami uznávají, že je nelze házet do jednoho pytle.

Další popisují jejich vlastnosti jako pozitivní, ale ve finále negativní. „*Většinou jsou velice přátelští, ale rychle se mění. Jsou oproti Evropanům značně radikální. Většina mi přišla dost zistných, pokud z toho byla výhoda pro ně, neváhali. Malá nedůvěrnost, hra na obě strany.*“⁵⁶ I když v tomto případě sám respondent odpovídal, že chování se lišilo podle jedinců.

6.2 Pozitivní názory

Většina věděla již před odjezdem s kým se mohou v Afghánistánu setkat. „*Už před odletem jsem se zajímal o tuto problematiku, a proto jsem měl (pro sebe) rozděleny obyvatele na lidi, kteří chtějí žít v klidu a míru, což byla většina obyvatel země a na Tálibán (2-3%), který se tam terorizováním místních snaží udržet moc.*“⁵⁷

Jiní srovnávali tamní situaci s Českou republikou. „*Jsou to stejní lidé jako my, bohužel mají velmi těžké podmínky pro život (doslova bojují o holý život). Můžeme být rádi, že žijeme v České republice.*“⁵⁸

Samozřejmě názory se liší podle zkušeností vojáků s místními a dle toho, jestli o tamní situaci četli a do jaké hloubky se zajímají o tento problém. „*Hele, cejtíl jsem k nim respekt, a to velkej. Hlavně okolo nás (okolo provincie Logar) byla naše nadmořská vejška 2000 m.n.m. a okolo nás byli horalové. A hlavně jsou to obyčejný lidi, který to maj tak, že chtějí uživit svojí rodinu. (...) Tady jsem se dostal do situace, kdy mi těch lidí bylo líto, protože jsem zase viděl, že jsou v takovym tom soukolí toho systému a osudu a fakt se snaží jenom přežít.*“⁵⁹ Mnoho vojáků mělo podobný názor. Vidělo jejich svízelnou situaci, kdy jsou v soukolí všech okolností a bylo jim jich líto. Většina se shodla, že by se situace zlepšila, kdyby byli tamní obyvatelé vzdělaní.

---

56 Dotazník SMZ36

57 Dotazník SZ387

58 Dotazník SCP1Z

59 Rozhovor s G123Z

Běžné obyvatelstvo, které nespolupracuje s Tálibánem chce vlastně jen klid. *„Takhle, to složení obyvatelstva je tam strašně rozdílný. Je tam Tálibán, jsou tam kriminální živly, pak jsou tam normální lidi, který chtějí normálně žít a nechtějí válku, ale zase jsou rádi za Američany. Pak je tam zase ta druhá strana, který tam Američany nechtěj a ty jsou většinou s tím Tálibánem, protože ten chce do vlády. Jinak jsou lidi v pohodě.“*⁶⁰

Nedá se říct, že názory na běžné obyvatele jsou striktně negativní nebo pozitivní. Ale jak už jsem zmínila, dělí je do dvou skupin. Většina vojáků vnímá obyčejné lidi pozitivně až na výjimky. Zatímco menší část obyvatel, Tálibán, vidí velice negativně.

7 Vnímání konfliktu místními obyvateli

Velká část obyvatel konflikt nechce, chtějí jen mír a v klidu vychovávat svoje děti, takže ani na žádné straně nestojí. Nezáčastnění obyvatelé chtějí jít cestou nejmenšího zla a nemít žádné problémy. *„Většina místních už ani nic jiného než válku a strach nezná. Jsou se svým osudem v podstatě smíření a snaží se tak nějak proplout. V podstatě se dá říct, že ani nejsou z přesvědčení na ničí straně. Jdou s tím, kdo jim nabídne větší profit nebo ochranu.“*⁶¹

Ovšem jsou i odchylky. Charakterizovali obyvatele jako rolníky, kteří pracují přes den na poli a v noci ostřelují základny nebo berou místní jako prostředníky, kteří neví na jako stranu se dát. Nemůžeme se divit, jejich země ve válečném konfliktu a staví místní obyvatele do nelehké situace. *„Místní jsou na straně Tálibánu, po setmění je nikdo nechrání.“*⁶² Trvdí, že místní jsou jen na straně Tálibánu, ale situace není tak jednoduchá. Na straně druhé je hnutí Tálibán, který chce zničit všechna koaliční vojska a vydírají obyčejné lidi. *„Vliv na konflikt má celé hnutí Tálibán, je to stádo zfanatizovaných blbů.“*⁶³

---

60 Rozhovor s GHH5

61 Dotazník SDS8P

62 Dotazník SEF1C

63 Dotazník s SLK88

7.1 Vnímání přítomnosti koaličních vojsk

„Koaliční síly se velmi snaží pomáhat a vojáci AČR tam nejezdí prvotně bojovat, jezdíme tam především pomáhat, zajišťovat, stabilizovat atd.“⁶⁴ Koaliční vojska vnímají jako lepší cestu než Tálibán. Ovšem je jim jasné, že až vojska odejdou, tak se situace vrátí do starých kolejí a k moci se dostane opět hnutí Tálibán. Obyvatelstvo vítalo pomoc od vojáků, a to hlavně díky projektům, které je několikrát dostaly ze svízelné situace. Koaliční vojska tam nejsou prvotně, aby bojovali a zabíjeli místní obyvatele, je to dáno i charakterem mise (PRT).

Hodně vojáků se setkalo s místními a mají s nimi pozitivní zkušenosti, ti se k nim chovali přátelsky, mile a s respektem a stejně tak se chovali i sami vojáci. Chování se lišilo i podle věkového složení. *„Hele, starý ti daj najevo že si okupant, mladý jsou na tebe zvědavý. To poznáš specifický rozvrstvení. Oni si před sebe pošlou ty nejmenší, za nima sojí dorostenci a za nima tě pozorujou ty chytrý pánové, který si tě prostě skenujou, prostě si tě čekujou.“⁶⁵*

Chování místních bylo různé, podle toho, kdo dané území ovládal. V oblastech ovládaných Tálibánem se k vojskům chovali velice nepřátelsky. Na místech, kde byli stařešinové naklonění koaličním vojskům se lidé naopak chovali přátelsky, pohostinně a vojáci byli vnímáni jak pomocná ruka. *„Prostě když to bylo kolem tržišť a baráků, kde byli vojáci a bezpečnostní složky a policajti, tak tam to bylo v pohodě. Ale když se zašlo dál do té zelený zóny, kde jsou zavlažovací kanály a oni tam maj ty malý boudičky a už si viděla jak na tebe koukaj ty zlý voči a vykukujou a ukazujou takhle (náznak rukou o podříznutí krku).“⁶⁶*

---

64 Dotazník SCP1Z

65 Rozhovor s G123Z

66 Rozhovor s GCP1

7.1.1 Postkonfliktní rekonstrukce

Místní obyvatelé vnímají vojáky pozitivně díky projektům, které tam budují. Podporují infrastrukturu – stavějí školy, zavlažovací kanály, policejní stanice, budují zdravotnictví a zemědělství. Školy podporovali i materiálně a dováželi tužky, penály sešity atd. Největším úspěchem bylo postavení střední zemědělské školy v provincii Logar s vlastním zázemím. *„Největší majstrštyk bylo postavení střední technické zemědělské školy. Jak pavilon, tak internát pro 200 lidí, vlastní studnu, vlastní elektrárnu, vlastní jídelna, kuchyně. To je úspěch.“*⁶⁷

Spolupracovali i s mezinárodními organizacemi, a to v otázkách zemědělství. *„Například dostávali osivo a hnojivo na rok zdarma a další rok si zaplatí, já nevím, 1/5 nákladu, aby se naučili hospodařit. Někteří aby se naučili to, že čím víc to pohnojí, tím víc to poroste.“*⁶⁸

Komunikace probíhala mezi se různými složkami systému, a to jak s vládou a úřady, tak i s rodovými radami. Tento proces byl většinou velice zdlouhavý. Nemělo smysl stavět různé projekty, když o ně místní obyvatelé neměli zájem, protože by byly zrušeny nejbližší době zničeny. Díky jejich citlivému a pragmatickému přístupu byla většina plánů úspěšných. *„Za těch 4-5 let, co jsme tam byli nám zbořili jeden projekt. My jsme tam pomáhali zprovoznit jednu stanici. Bylo to prostě na začátku jednoho průsmiku kudy vedla Trebanská cesta, no prostě pašerácká stezka. Tak se nám asi ten projekt povedl, protože nám to zbořili, protože jim to tam skutečně vadilo. Jinak nám tam nikdo nic nezbořil.“*⁶⁹

Respondenti popisují „tvoření“ dalších bojovníků. *„Protože ono na druhou stranu, když tam někoho zabiješ, tak je to horší, protože ty tak dalších pět vyrobíš...“*⁷⁰ Prvotním zájmem vojáků nebylo místní zabíjet a vytvářet tak úrodnou půdu pro rekrutování dalších bojovníků Tálibán. Další věcí, co podporuje vznik nových bojovníků je špatný výklad Koránu.

---

67 Rozhovor s GKK6

68 Rozhovor s GKK6

69 Rozhovor s GKK6

70 Rozhovor s GCP1

Například Hamída Karzáiho nazývají pouze starostou Kábulu a nevnímají ho jako prezidenta Afghánistánu, jelikož má faktickou moc pouze v Kábulu a v žádných jiných provinciích. Díky působení Tálíbanu a rozdrobenosti země to ani není možné.

Tuto kapitolu bych shrnula jednou větou: „*Hlavně jak se chováš ty k nim, tak se chovají oni k tobě.*“⁷¹

7.1.2 Vnímání českých a amerických vojáků

Rozdíl je v tom, jak vnímají české a americké vojáky. „*Je to jako vysvědčení nás lidí, nás Čechů. My nemáme zapotřebí z těch lidí dělat chudáky, ale chováme se k nim jako rovny k rovným.*“⁷² Místní jsou vlídnější k českým vojákům než k americkým, a to z důvodu, že nejsou arogantní a povýšení jako jejich kolegové. „*Bylo evidentní, že jsme pro ně menší zlo než například Američané. (...) Citelná averze je vůči Američanům a Britům částečně asi pro jejich povýšeneckému chování a aroganci.*“⁷³

7.2 (Ne)spolupráce místních obyvatel s Tálíbánem

Místní jsou v nezáviděníhodné situaci a volí pro ně nejvýhodnější cestu. „*Jsou v pasti. Koaliční vojska jdou po nich když pomáhají Tálíbanu a Tálibán když spolupracují s NATO.*“⁷⁴ Když spolupracují s koaličními vojsky jsou bráni Tálíbánem jako kolaboranti. Takovým příkladem byli samozřejmě tlumočníci, kteří museli být v utajení jinak by je mohl zabít Tálibán. Odvrácenou mincí je, že vojáci nevěděli, jestli místním mohou věřit pod takovým tlakem.

Další velmi stinnou stránkou je jakýsi „nábor“ místních do Tálíbanu, kdy jsou ke spolupráci donuceni různými metodami. „*Nechceš aby za tebou někdo v noci přišel do domu, dal ti nůž na krk a řekl: „Oblečeš si na sebe sebevražednou vestu nebo sedni do auta naloženého trhavinou a odpálíš se na základně koaličních sil nebo*

---

71 Dotazník SCP1Z

72 Rozhovor s GHH5

73 Dotazník SDS8P

74 Dotazník SLK88

tě podržíme a tvou rodinu taky!“ (...) Pak zajistí celou jeho rodinu. Když tam máš menší obyčejnější jednotky, tak si Tálibán regulérně tu armádu upláčí, aby byl klid. Všechno se dá v tom regionu koupit.“⁷⁵ Opět se ukazuje silný vliv peněz v tom, že Tálibán podplácí místní, aby útočili na koaliční vojska, i to, že si „kupují“ u menších jednotek klid. Kvůli vyšším výdělkům místní pěstují na svých polích mák. Otázce drog se budu věnovat na konci práce.

Dalším možným „výdělkem“ je ostřelování koaličních vojsk, za které je platí Tálibán. „Příjem afghánský rodiny se pohybuje okolo 500 dolarů na rok. Když na nás střelí dostanou 200 dolarů. A když zabijou jednoho z nás a maj to natočený, tak dostanou 1000 dolarů. Když jeden z 12 synů z rodiny na sebe veme vestu a někde se odpálí, tak dostane 2000 dolarů, což pro tu rodinu znamená život na další 4 roky.“⁷⁶

Další způsobem vydírání obyvatel jsou noční dopisy. „Tálibán používá noční dopisy jako osvědčený a nákladově efektivní způsob propagandy a zastrašování. Přívrženci Tálibánu během noci tyto dopisy umísťují kupříkladu na dveře vládních budov, mešit i samotných příbytků obyčejných Afghánců. Prostřednictvím těchto dopisů pak slibují smrt každému, kdo jakýmkoli způsobem spolupracuje s „křesťanskými křižáky“, a dále upozorňují na to, že jakmile se spojenecké jednotky stáhnou ze země, chopí se opět moci.“⁷⁷ Takové vyhrožování místní vnímají celkem vážně. Tálibán tím dává jasně najevo, že operuje v jejich oblasti a místní si mají rozmyslet s jakou stranou budou spolupracovat.

„Bojovníci Tálibánu se rekrutují spíše z řad cizinců. Afghánci jsou většinou k boji donuceni, a to různými výhrůžkami.“⁷⁸ Dokládají to i sami obyvatelé. Talibové byli většinou Arabové, Čechenci a hlavně Pákistánci. Místní usoudili z toho, že některým nerozuměli a jiní jim přímo řekli z jaké země jsou. Podle názoru místních by Afghánci nepáchal takové represe vůči svým lidem.⁷⁹ „Na území Afghánistánu působí vedle Tálibánu i cizí národnosti najaté právě Tálibánem a různé kriminální živly, kterým jde

⁷⁵ Dotazník SCP1Z

⁷⁶ Rozhovor s G123Z

⁷⁷ ŠALPLACHTA, Jaromír. Taliban-stále se vyvíjející nepřítel. *Odbor doktrín* [online]. 2008-2013 [cit. 2014-04-02]. Dostupné z: http://doctrine.vavyskov.cz/_casopis/2012_1/2012_1r_3b.html

⁷⁸ Dotazník SZ445

⁷⁹ HORÁK, Slavomír. *Afghánský konflikt*. Vyd. 1. Praha: Petit, 2005, s. 123. ISBN 80-86071-06-5.

jenom o peníze. ⁸⁰

Na území Afghánistánu působí řada dalších faktorů jako kriminálníci, kteří využívají tamní chaotické situace. *„Protože spousta věcí tam prostě bylo kriminálního charakteru. Uvedu příklad: jela cisterna, nějaký lumpové ji zastavili, cisternu ukradli, včetně toho řidiče, toho zajali, prodali benzín. Je to terorismus nebo kriminalita? To je otázka. Tohle bych spíš viděl jako kriminální čin.* ⁸¹

8 Kontakt s místními obyvateli

Kredibilitu dat lze doložit faktem, že vojáci se s místními stýkali prakticky denně, a to hlavně na patrolách, základnách, při ošetřování místních, styku s úřady a během jednání se stařešinami. Setkali se s nimi i během boje, poznali Tálibán, ale na druhou stranu poznali i obyčejné lidi. S místními se dostali do kontaktu na patrolách, kdy doprovázeli členy PRT. Civilní členové týmu by se nemohli po území pohybovat bez ochrany, jelikož by se mohli stát obětmi útoku.

S místními se stýkali na základnách, kde prováděli úklid, vařili v kuchyni a dokonce zde měli svoje krámký. *„Hlavně na tý základně, tak měli místňáci krám, kde jsme furt smlouvali, ale Čechy už poznali, takže nás viděli z dálky a už řvali „NÉÉ“.* *Na základnách se snaží zaměstnat ty místňáky, protože to pak dělá dobrý jméno tý základně. Ale pak je i riziko co ty darebáci protlačí na tu základnu třeba výbušninu.* ⁸² S prodejci na základnách si většina vojáků po čase vytvořila přátelský vztah a místní projevovali vděčnost za každou maličkost.

Jednali s místními i v úřadech o plánovaných projektech. *„Když byl v úřadu mistr, tak to bylo takové směšné. Oni si to prostě umí užít ty funkce, razítka měli veliký na ten papír (ukázal kolo o průměru cca 8 cm), takže si tam užívali tu moc.* ⁸³

Někteří popisují postoj k vojákům „jakoby přátelské“. *„Někteří se tvářili zle,*

---

80 Dotazník STP4K

81 Rozhovor s GKK6

82 Rozhovor s GCP1

83 Rozhovor s GKK6

někteří se tvářili příjemně u některých jsem viděl jak se tváří, ale nebyl jsem si jistě jestli to myslí vážně. Zajímavý moment je ten, že se na ně nemůžeme zlobit, díky jejich situaci. ⁸⁴ Zde je vidět, že vojáci měli ve většině případů chápavý pohled na jejich situaci.

Stýkali se i s malými dětmi, které byly skoro na každém kroku a stále o něco prosily. *„Hlavně děcka byly nejhorší, hned se okolo tebe udělal chumel, tak nám braly propisky a kámošovi šlohly světlo z kapsy. Furt škemraly „pen, pen“, tak si některý kluci udělali nášivky na sucháč „NO PEN“. Byla s nima prdel, nejdřív tě byly schopný obrát o všechno a pak po tobě házet šutry.* ⁸⁵ Uvádějí (ne ve většině případů), že když už od nich místní nic nepotřebovali, nevívali vůbec jejich společnost a dokonce na ně útočili.

Mají schopnost vytvořit z „ničeho“ bombu. Všechno musí vojáci pečlivě ničit, aby se věci jako stará elektronika nedostaly do špatných rukou. *„Neumí psát, neumí číst, ale dej třeba ovladač a vytvoří z toho bombu. Jsou vynalézaví, jsou hustý. Těžký homemady, my tomu říkáme houmeláda.* ⁸⁶

Vojáci se stýkali s místním obyvatelstvem i v rámci projektů CIMIC a PRT. *„V podstatě je to systém vytváření. Díky spolupráci a komunikaci s místními a samozřejmě podpora, směřování na zdravotnictví, školství, aby nás nebrali špatně. Díky spolupráci s tím CIMIKem jsme s nima byli v pravidelném kontaktu a s těma jsme hodně vyjížděli, když třeba vyjížděl velitel na nějaká jednání. A vlatně to zahrnovalo i kontrolu těch projektů.* ⁸⁷

8.1 Média

Vojáci si často ztěžují na zkreslení tamní situace médii, jak České republice, tak na západě. Část kritizuje i to, jak vidí tamní situaci Češi. *„Dělat soudy tady u piva nebo*

---

84 Rozhovor s GKK6

85 Rozhovor s GCP1

86 Rozhovor s G123Z

87 Rozhovor s GKK6

u kafe, ty přeci nejsi vepřový, a to je celý.“⁸⁸ Proč vlastně vnímají Blízký východ tak negativně? Je to tím, že nejsou ochotni se do problému více ponořit nebo mají špatné informace? A když je tak pomlouvají, proč jim nevadí jezdit do severní Afriky do oblíbených turistických destinací? Otázkou je, zda by vojáci vnímali tamní situaci stejně jako většina Čechů, když by v Afghánistánu nepůsobili.

Špatná pověst islámu na západě je jen díky medializaci nesprávně vykládaného Koránu. „*To, že je dneska islám hodně medializován, je jen díky záměrně špatné interpretaci Koránu věřícím muslimům a jejich zneužívání k boji o moc.*“⁸⁹

Vynořuje se další stereotyp – lidé ze západu vnímají obyvatele Afghánistánu jako vousaté pány se zbraní, kteří způsobují konflikty. Ovšem všichni nejsou teroristi, ale jsou to i obyčejní lidé, kteří mají rodiny a nejstarší členi vesnice mají právo nosit zbraň. Proč je západ takto vnímá? Je to dáno zkreslenými zprávami z médií, které neukazují konflikt z více úhlů?

9 Společnost v Afghánistánu

9.1 Etnické složení

Etnické složení Afghánistánu je velice různorodé: Paštuni 38% Tádžikové 25% Hazárové 19% Uzbekové 6% Turkmeni 4% a další etnika (Núristánci, Balúčové, Ajmakové) 8%.⁹⁰ Dá se říct, že Afghánistán je jeden obří melting pot. Plus zde panují velké rozdíly mezi životem na vesnici a ve městě. Etnické složení Afghánistánu také jistě hraje roli na nesourodost a nejednotnost této země.

Nejpočetnější skupinou jsou Paštuni, kteří žijí na východě země. Je to pastevecká společnost a nejsou označováni jako jednotný národ, ale jsou to spíše paštunská kmenová společenství. Dělí se na dvě společenství – Ghilzají a Durrání. Během dneška i historie mezi nimi panovala rivalita. Vůdci z Tálíbanu pochází z kmenu

---

88 Rozhovor s GKK6

89 Dotazník SZ387

90 HORÁK, Slavomír. *Afghánský konflikt*. Vyd. 1. Praha: Petit, 2005, s. 7. ISBN 80-86071-06-5.

Ghilzájí a prezident Hamíd Karzaí pochází z kmenu Durrání. Paštuni mluví jazykem pašto, který patří do skupiny íránských jazyků.⁹¹

Druhou nejpočetnější skupinou jsou Tadžikové, kteří obývají severní oblasti Afghánistánu, ale také severozápad země (okolí Herátu). Tadžikové mluví jazykem darí.⁹²

Další skupinou jsou Hazárové, obývají centrální oblasti Afghánistánu, tzv. Hazáradžtán. Jsou šiitského vyznání, což způsobuje konflikty mezi sunnitskou většinou. V některých fázích občanské války existovalo spojení části Hazárů s Tálíbánem, ovšem po ustanovení kábulské vlády se stali největšími nepřáteli tehdejšího systému. Podíleli se i na porážce Tálíbánu.⁹³

Na území Afghánistánu jsou i další etnika, která ovšem neměla a nemají vliv na politické dění země. Nejvýznamnější jsou Ajmakové na severozápadě, Núrístánci na východě země a Balúčové na jihozápadě.⁹⁴

V dotaznících se objevuje i zmínka o zášti mezi dvěma etnickými skupinami. „*Je tu mírná nevráživost mezi Tádžiky a Paštúny a z toho vyplývající jakési kastování u příslušníků armády.*“⁹⁵ Etnické rozdíly samozřejmě hrají velkou roli v tomto konfliktu, ale není to jediná z jeho příčin. Vyskytují se výjimky, kdy vojáci vnímají etnické skupiny. Jinak mají pro místní přezdívky, což je důkaz tzv. labelování.

9.2 Složení společnosti

Společnost v Afghánistánu je silně patriarchální a tradicionalistická. Je rozdělena do klanů a kmenů a každý člověk je s tím svým silně spjatý. Funguje podle starých pro ně osvědčených principů a stále funguje princip krevní msty. Jsou to spíše takové menší komunity svázané rodinnými příslušeneckými vztahy. Vůdčí postavení mají

---

91 HORÁK, Slavomír. *Afghánský konflikt*. Vyd. 1. Praha: Petit, 2005, s. 10-13. ISBN 80-86071-06-5.

92 HORÁK, Slavomír. *Afghánský konflikt*. Vyd. 1. Praha: Petit, 2005, s. 13-14. ISBN 80-86071-06-5.

93 HORÁK, Slavomír. *Afghánský konflikt*. Vyd. 1. Praha: Petit, 2005, s. 13-16. ISBN 80-86071-06-5.

94 HORÁK, Slavomír. *Afghánský konflikt*. Vyd. 1. Praha: Petit, 2005, s. 17. ISBN 80-86071-06-5.

95 Dotazník s SDS8P

stařešinové, jakási rodová rada. Jsou to lidé, kteří mají u ostatních členů vesnice respekt a uznání. Vojáci se s vůdci klanů setkávali během patrol, kdy doprovázeli a hlídali členy PRT. S nimi vyjednávali všechny projekty v určitých vesnicích. Samozřejmě vůdci museli souhlasit, protože jinak by se projekty proti jejich vůli neuskutečnily. Vojáci museli pochopit jak tamní společnost funguje jinak by spolupráce nebyla možná. *„Klany a kmeny, to je v Afghánistánu úplně normální věc. Ta společnost tam už díky těmto principům přežívá stovky let.“*⁹⁶ Přesně tak, tato společnost přežívá díky svým principům mnoho let. Ovšem stereotyp, na kterém tak lpí západ je tuto společnost centralizovat a vytvořit zde demokratický systém. Ovšem Afghánci musí k tomuto principu dojít sami. I vojáci si kladou stejnou otázku jestli vůbec dojdou k demokratické cestě a bude to pro obyvatele Afghánistánu správné?

Vojáci si jsou vědomi toho, jak funguje afghánská společnost a že tam existují stařešinové a respektují to. Někteří dokonce litovali, že neměli tu čest se s nimi setkat. Jejich nadřízení jednali s úřady, vládou a se šúrami o různých projektech. Vojáci dohlíželi na jednání se stařešinami, která podle tradice trvali hodně dlouho. *„Ty jednání byly těžký, jestliže my jsme přijdem a s jednáním budem za půl hodiny hotový, tak tam bysme přišli asi tak 15-20 minut bysme si říkali „Dobrý den, jak se máte? Jaký je počasí? Jak se má tatínek? Jak se má dědeček?“ No tak za půl hodiny, a to kdybychom byli hodně rychlí, tak bysme se dostali k tomu proč jsme se vůbec sešli. Ale tohle musíme respektovat.“*⁹⁷ Vojáci si uvědomili, že jestli s nimi chtějí vyjednávat, musí cítit jejich zvyky a tradice. Mezi ně samozřejmě patří pohostinnost před řešením určité věci. To vojáky hodně udivilo v porovnání s tím, jak probíhají schůzky tady.

Na zahraničních misích mají přísný zákaz konzumovat místní jídlo, ovšem to je problém. Museli chodit na jednání s klany a odmítnout pití nebo jídlo by bylo bráno jako velká společenská urážka. *„Když nabízí čaj, tak si dám čaj, protože ta voda prošla varem. Ale na druhou stranu dělají jídla, který jsou hodně vařený, třeba maso, to odpadáva od kosti, oni se z toho taky nechtějí posrat. Já jsem tam jedl dostkrát a v pořádku.“*⁹⁸

---

96 Dotazník SCP1Z

97 Rozhovor s GKK6

98 Rozhovor s GKK6

Při jednáních si sundali helmy i brýle, aby na místní nepůsobili dá se říct jako „mimozemšťané“, ale jako obyčejní lidé. „*My jsme tam jezdili v helmách, uniformách a my jsme na sobě měli třeba 30 kilo. No a když jsme s nima jednali, tak jsme se uvnitř svlíkli. Dali jsme si s nima čaj, jídlo.*“⁹⁹ Je to další ukázka toho, že vojáci respektovali jejich tradice a chtěli na ně působit co nejvíce přátelsky.

Chovali se k místním slušně a komunikovali s nimi jako rovný s rovným. „*Když s nima něco řešíš ve vesnici, tak za nima musíš přijít s absolutní pokorou. (...) Budu se k Vám chovat slušně když vim, že tohle území je vaše, vy jste ty nejsilnější ve vesnici, máte mít ten největší respekt a když jsem na vašem území jsem povinen vám ten respekt prokázat. V okamžiku když na ně působíš takhle je všechno OK. Podaj ti ruku, vážej si tě a pohoda.*“¹⁰⁰ To je ukázka jak jednali naši vojáci s místními. Je to i příklad odlišného chování českých vojáků od amerických.

Ukazuje se i jejich citlivé vnímání ostatních lidí a že odhadnou člověka na první pohled. „*Oni to ještě v sobě maj a odhadnou tě na první pohled. A kolikrát dochází k tomu, že ten co má jednat ten se jim nelíbí a je nikdo jinej z té skupiny s kterým chtěj jednat, kdo u nich vzbudil respekt.*“¹⁰¹

Setkali se s rozdíly mezi postavením mužů a žen ve společnosti i jejich tradičním oblékáním a to, že ženy nejsou na ulici často vidět. To, co je pro Evropany normální, je v Afghánistánu nemyslitelné. „*Vše pro Evropana normální je haram (zakázáno) – odívání žen, které nejsou kromě domácností nikde přítomny...*“¹⁰² To je další ukázka stereotypu. Když Evropani či lidé ze západu prokážou úctu k jejich zvykům můžou se volně pohybovat. Vojáci uvádí, že členky PRT se musely pohybovat mezi místními se šátkem přes vlasy. Muži si nechali narůst plnovous, jelikož muži bez vousů neberou místní jako opravdové muže. „*Vypadali jsme jako rumcajsové.*“¹⁰³

---

99 Rozhovor s GHH5

100Rozhovor s G123Z

101Rozhovor s G123Z

102Dotazník SZ876

103Rozhovor s GHH5

9.3 Rozdíl mezi vesnicí a městem

V Afghánistánu panuje velký rozdíl mezi městem a vesnicí. Lidé z měst se ukazují jako zkažení a lidé z vesnic sice jako negramotní, ale bystří. „*Na vesnicích je úplně jiná sorta lidí než potkáš v Kábulu nebo v tuhletých městech. Tam jsou to takový rozmazlený Arabáši, který koukaj na telenovely a už jsou takový trošku sežraný konzumem, kdežto ty horalové v tom našem v okolí jsou takový ty čistý, bystrý jiskřící mozky, který ačkoliv jakoby nemaj dostatečný vzdělání, tak maj takovej ten skvělej selskej rozum, kdy ačkoliv spousta věcí neznaj tak na to rychle přijdou, prostě jsou super.*“¹⁰⁴

Další stereotyp je ten, že západ vnímá všechny obyvatele Afghánistánu jako zaostalé rolníky. Ukazuje se jaký panuje velký rozdíl právě mezi vesnicí a městem, kde lidé například z Kábulu mají nejnovější moderní techniku, jsou vzdělaní a někteří z nich mluví anglicky. Vojáci se zamýšlí zda je dobré, že jsou součástí moderního světa a stávají se z nich zkažení lidé jako jsme my.

V Afghánistánu existovaly vždy dvě vrstvy obyvatel – moderní a tradiční, které byly silně odděleny. Rozpor mezi těmito dvěma vrstvami je jednou z příčin současného konfliktu. Největší rozpor se projevuje během reformních snah o vytvoření centralizovaného státu, kdy chtěli minimalizovat tradiční struktury. Rozdíly mezi těmito dvěma skupinami se projevují ve školství, kdy přichází do střetu moderní západní ideologie s učením z tradičních náboženským škol (*madrasy*). Rozpor je znatelný dodnes. Na venkově není modernita vítána, a tím se prohlubuje propast mezi městem v sociální, psychologické a ekonomické sféře. Pro venkov je také charakteristická negramotnost obyvatel. Venkov odmítá městský život, ale na druhou stranu město vždy představovalo jakousi formu prosperity a bohatství.¹⁰⁵

Po pádu komunistů v Afghánistánu nastoupil k moci Tálibán. Města začala být zavalována lidmi z venkova, kteří byli ve městě poprvé. Na stranu druhou lidé z města také byli překvapeni konfrontací s venkovany. Bez překonání rozdílu mezi moderním

---

104Rozhovor s G123Z

105HORÁK, Slavomír. *Afghánský konflikt*. Vyd. 1. Praha: Petit, 2005, s. 19-21. ISBN 80-86071-06-5.

městem a tradicionalistickým venkovem nelze vytvořit moderní fungující stát. Ovšem paradoxem je, že díky občanské válce se dostali do kontaktu obyvatelé měst a venkova a museli spolu koexistovat. Od té doby roste poptávka po vzdělání dětí na vesnicích.¹⁰⁶

9.4 Jazyk

V Afghánistánu panovala a panuje jazyková dualita. Dříve byla většina dvora paštunská, ale hlavně se hovořilo persky. Perština v Afghánistánu se nazývá dárí. Od 30. let 20. století se vynořila snaha vytvořit jednotný afghánský lid, a k tomu bylo zapotřebí sjednotit i jazyky. V té době se posiloval vliv pašštiny. Byla prohlášena za státní jazyk, postavena na stejnou úroveň jazyku dárí a byla zavedena jako povinný vyučovací jazyk. Během historie proběhlo několik vln násilné paštunizace a poslední byla během vlády hnutí Tálibán. Jeho srdce tvořili lidé z jižních paštunských oblastí a hlavní ideologií Tálibánu bylo zajištění nadvlády Paštunů.¹⁰⁷ Jazykový rozdíl také přispívá v nevráživosti mezi etnickými skupinami a pomáhá v konfliktu.

Dnešní jazykové složení: dárí, perština, tádžičtina 50%, pašština 35%, turkické jazyky 11% a ostatní jazyky (cca 30) 4%.¹⁰⁸ Pašštinou mluví Paštuni, je to íránský jazyk se vztahem k farsí, kurdštině, balúčštině atd. Najdeme zde velké procento lidí, kteří mluví afgháskou perštinou, tzv. dárím. Patří mezi ně např. tádžičtina.¹⁰⁹ Oba jazyky, pašto a dárí, jsou psány upravenou arabskou abecedou a převzali řadu slov z arabštiny a perštiny.¹¹⁰

Ukazuje se, že vojáci nevidí rozdíly mezi různými jazyky Blízkého východu. Všechno je pro ně „rozsypaný čaj“. Vědí, že se používají jazyky pašto a dárí, ale tím to končí. I když jsem se setkala i s výjimkami, kteří pár základních slovíček ovládaly. Ovšem spousta vojáků pochytila arabská slovíčka (*šúra, imám, haram, šaría, mulla...*) pro pojmenování různých věcí a používají je normálně.

106HORÁK, Slavomír. *Afghánský konflikt*. Vyd. 1. Praha: Petit, 2005, s. 21-25. ISBN 80-86071-06-5.

107HORÁK, Slavomír. *Afghánský konflikt*. Vyd. 1. Praha: Petit, 2005, s. 17-19. ISBN 80-86071-06-5.

108HORÁK, Slavomír. *Afghánský konflikt*. Vyd. 1. Praha: Petit, 2005, s. 7. ISBN 80-86071-06-5.

109VOGELSANG, Willem a [přeložil Ladislav STANČO]. *Dějiny Afghánistánu*. 1. vyd. Praha: Grada, 2010, s. 26-38. ISBN 8024730774.

110BEČKA, Jiří. *Úvod do paštského jazyka*. Praha: Academia, 1982, s. 3.

Jeden z vojáků mi upozornil na to, jak se píše provincie Logar. Není to *Lógar*, jak ho píší všude v České republice, ale *Logar*. Pozoroval jak tento název vyslovují místní lidé a vyslovují ho krátce.

9.5 Negramotnost

Jak již bylo zmíněno výše, problémem v Afghánistánu je negramotnost a nevzdělanost místních obyvatel. Ta vede ke snadnějšímu ovlivnění obyvatel hnutím Tálibán. Jedním řešením je zvyšování vzdělanosti tím, že se budou budovat školy a infrastruktura. „*Staví se tam školy, aby byli učený, udělat jim přístup k informacím a vůbec. Pak tam budeš mít inteligentní lidi. Pak se nebudou sekat jako zvířata, protože ty si vychováš, dejme tomu, dvě generace, který už nebudou chtít válčit, který se budou chtít mít jako ten západní svět. Jenže v momentě kdy to má Talibán, tak oni je nechť učít a chtějí je zasekávat jak to jde. No a ty nechceš, aby ten konflikt trval dalších třicet let.*“¹¹¹

Vzdělání získávají z madras, které jsou vedené tradičním stylem a Tálibánem. Snad díky projektům, které jsou tam tvořeny, jako je střední zemědělská škola se situace zlepší. Díky školám se vytvoří skupina vzdělaných lidí, kteří budou západní myšlenky šířit dál.

Negramotnost je velkým problémem. Nejvyšší úroveň vzdělání místních je základní škola. Ale na druhou stranu se vojáci stýkali s tlumočníky, kteří ovládají několik jazyků a měli vyšší vzdělání.

111Rozhovor s GCP1

10 Vnímání islámu

Většina vojáků nevnímá islám negativně, ale jak uvádí oni sami, negativní je to, jak ho vykládají různé skupiny. Vnímají ho jako další jedno ze tří světových náboženství, které je bohužel zneužíváno ve prospěch války. Ale jinak ho vnímají jako každé jiné náboženství. Má podle nich určitě vliv na konflikt, ale to jen díky špatnému, zfanatizovanému výkladu. „*Islám je mírumilovný, ale záleží na tom, kdo a jak si ho vyloží. Na to navazuje jejich nevzdělanost!*“¹¹² „*A jako na islám mám negativní názor (...) Je pěkný v něco věřit, ale nikomu to nevnučovat, oni jsou celkově v tomhle extrémisti. Pětkrát denně se modlejí. Islám vnímám jako každé náboženství, bohužel jak Korán, tak Bible se dá vykládat více způsoby.*“¹¹³

Podle takových názorů si myslím, že se na islám nedívají stereotypně, ale z několika úhlů, podle toho jaká je tamní situace. Samozřejmě, že jsem získala pár názorů, které se stereotypně ukazují, a to, že je to fanatické náboženství. Proč se na islám dívají tak stereotypně i přes to, že měli o tamní situaci školení a vědí, že vliv na výklad islámu má velký vliv hnutí Tálibán?

„*Spousta z nich je zmanipulovaná díky tomu, že tam mají velkou negramotnost. Tak jim tam mula prostě přečte nebo řekne cokoliv a oni si myslí, že je to z Koránu a týpek jim tam říká to, co mu tamhle řekl před hodinou kamarád z Talibánu, kterej na něj namířil kvér a „musíš jim říct tohle“. To je problém.*“¹¹⁴ Skoro všichni vojáci si myslí, že islám má vliv na konflikt. Poukazují na to, že kdyby byl islám vykládaný podle toho jak má být, vypadala by situace tam úplně jinak a mluví o tom, kdo může za tamní situaci – Tálibán. Ten islám zneužívá k rekrutování dalších obyvatel, kteří spoléhají na výklad pro ně vzdělanějších lidí. Islám samotný je v tomto konfliktu velmi zneužitý. Někteří vojáci mají z islámu velký strach, ale sami potvrzují, že je to jen díky jeho zneužití.

Vyskytují se i odchylky ti, kteří svůj názor nezměnili. Do Afghánistánu jeli

---

112Dotazník STPM2

113Rozhovor s GCP1

114Rozhovor s G123Z

přesvědčení, že islám je zlý a špatný a tenhle stereotypní názor jim zůstal. Proč je to tak? Vyplyývá, že měli s místními špatné zkušenosti nebo se prostě jejich názor nezměnil.

„Ale já si myslím, že ten pravej islám vůbec není o tom, co oni tam teď dělaj.“¹¹⁵ v sesbíraných datech se vyskytuje sousloví pravý nebo čistý islám, to naznačuje, že v Afghánistánu je častý jeho pokroucený výklad. Ale co je vlastně podle nich pravý islám? *„V okamžiku kdyby se ten islám jel čistě, tak by neměl vliv na konflikt. Když bys jela čistě islám, tak každému odpustíš a byla by si v klidu. Ale to, že si vezmeš kalacha a jdeš všechny postřílet, nemá nic společného s islámem. To je prostě jen zvířecí pud. Tálibán používá jenom to, co se jim hodí.“¹¹⁶* Podle takového názoru nemá na konflikt vliv islám, ale prostě je to bojový konflikt, kdy se využívá všech možností. Nemají takové finanční možnosti jako jiní obyvatelé Blízkého východu a navíc žijí v jedné z nejchudší zemi světa, kde se stále se bojuje.

10.1 Křesťanství a islám

Často zmiňují, že islám je taková kopie křesťanství. *„Islám dobrý, supr, ale v podstatě jakoby kopie křesťanství, akorát jinak trošku vysvětlovaný. Jen tam nějaká nevím kým vymyšlená bytost bla, bla, bla. Pak jsou tam nositelé nějakých zpráv. Pak je tam bububu na lidi co by měli co by neměli. Ale jo, dobrý. Kdyby se to jelo jak by to mělo bejt, to samý jako křesťanství, kdyby se jelo jak má bejt. Ale prostě je to tam zneužitý. Tálibán používá jenom to co se jim hodí.“¹¹⁷* Vojáci si jsou vědomi rozdílů i shod těchto dvou světových náboženství.

Tvrdí, že se dnes islám chová jako křesťanství ve svých počátcích. *„Je to o x let mladší náboženství, chová se jak naše církve ve středověku. Místo upalování čarodejnic a svaté inkvizice si uřezávají hlavy. Vliv na konflikt má Tálibán.“¹¹⁸*

115Rozhovor s GHH5

116Rozhovor s G123Z

117Rozhovor s G123Z

118Dotazník SLK88

„Islám, jako křesťan dokážu pochopit, projev je stejný.“¹¹⁹ To je zajímavý podnět k zamyšlení, dívat se na islám z pohledu jiného náboženství. Jak je vidět, islám má asi podobné kořeny a projevy jako křesťanství. Jako ateista takový pohled na islám mít nemůžu. Je to úkazka toho, že křesťanství vnímá mírumilovněji jiná náboženství než jak je tomu u islámu? Islám sebe považuje za jediné správné náboženství. I sami vojáci byli svědky toho, že jim by vštěpován islám jako jediný správný směr víry.

„Při rozhovorech s Afghánci bylo jejich přesvědčení (a snaha přesvědčit nás), že život podle Koránu (který sami povětšinou dodržují jen když se to hodí) je jediná správná cesta.“¹²⁰

Ale zase na druhou stranu jak oni můžou vnímat nás a naše náboženství?

„My jsme zase křesťanští psi, když tam jsme.“¹²¹ Když se zamyslíme na tím, že bychom byli ve stejné situaci jako oni a byli jsme okupováni jinou velmocí? Na kterou stranu se přiklonit, když tušíte, že až určitá velmoc odejde, vrátí se vše do chaosu?

Myslím si, že sami vojáci po působení v misi pochopili, že obyvatelé Afghánistánu nejsou všichni jen teroristi tak, jak je zobrazují média. Zjistili, že jsou to i obyčejní lidé z masa a kostí, kteří žijí ve špatné době na špatném místě.

10.2 Ortopraxa

10.2.1 Modlitby

Vojáci během pobytu v Afghánistánu viděli spoustu projevů islámu. Mezi nejčastější patřila architektura (mešity) a modlitby. S těmi se setkávali od velmi brzkých ranních hodin až do noci. „Jejich ranní a večerní modlitby jsou přes ampliony slyšet i na velké vzdálenosti. Občas bylo vidět jak se modlí u svých domovů, vedle aut, na cestách, na polích.“¹²² Většinou slyšeli svolávání přes ampliony z mešity. „My jsme se tam všichni smáli, protože týpek jde do té věžičky, tam je ten minaret a svolává ráno, odpoledne, večer. Jsme říkali „hele on šel nahoru po těch schodech a šlápnul na hřebík,

---

119Dotazník SZ445

120Dotazník SDS8P

121Rozhovor s GKK6

122Dotazník SQL15

zase tam veje. “¹²³ Modlitby jsou nedílnou součástí života každého muslima a vojáci proti nim nic nenamítali. S modlitbami se vojáci setkávali dnes a denně a někteří to brali s humorem. S mešitou se setkali dokonce i na základně. Jordánští vojáci, kteří byli společně s Čechy na základně, si postavili vlastní mešitu uprostřed základny.

„No jasně, modlí se. Měli jsme modlitbu jednoho klanu kousek od základny a říkali jsme tomu trouble house. Protože ze začátku jak jsme ještě neměli napozorováno a každé den se tam scházelo 20 maníků a měli na sobě kalachy, tak jsme z toho byli divoký. My jsme je pozorovali a po čase jsme zjistili, že frajeři si položí kalachy do rohu a jdou se modlit a pak se rozejdou. “¹²⁴ To ukazuje, že vojáci byli přímo konfrontováni s projevy islámu a museli se s nimi vyrovnat a mezi sebou koexistovat.

U některých místních to ovšem vypadalo, že modliteb využívají, aby nemuseli například pracovat nebo se věnovat výcviku. *„Já si myslím, že toho i občas využívali. Jo, teď se musíme pomodlit a oni jsou takový levoty, využívali toho.* “¹²⁵ Zajímavé je, že i při výcviku si místní vytáhl kobereček a začal se modlit. Ale v tu chvíli se mu začali ostatní místní smát a ukazovat si na něj, jestli je normální. Takže ostatní modlení tolik nedodržovali nebo se chtěl pouze „uvolnit“ z práce. Modlitbu pětkrát denně dodržují v Afghánistánu celkem přesně. Řada respondentů uvedla, že pravidelný rytmus modliteb je striktněji dodržován v Iráku.

Respondenti obdivují konání modlitby i ve vysokém věku. Možná proto jsou v takové dobré zdravotní kondici. *„Když jsem viděl modlit se ty nejstarší, tak je to neskutečněj tělocvik, jako v 70 letech ukončit modlitbu s tím, že přednáší, do toho mluví, zpívají. Do toho je tam spousta kleknutí, stoupnutí, uklonění se, to je tělocvik neskutečněj.* “¹²⁶ Myslím si, že projevy islámu vnímali stejně, jako když se v České republice jde do kostela. Projevy tedy vnímali pozitivně, ale islám někteří vnímají negativně. Proč je tomu tak? Respondenti tvrdí, že islám souvisí s konfliktem, ale vlastní projevy islámu jim nevadí, protože nerozlišují ortopraxi a ortodoxii.

123Rozhovor s GCP1

124Rozhovor s G123Z

125Rozhovor s GHH5

126Rozhovor s G123Z

10.2.2 Ramadán

Dalším z nejčastějších projevů islámu se kterým se setkali, byl ramadán. Během něho se ve většině případů stupňovala intenzita modliteb. Celkově se během ramadánu situace vyostřovala. Muslimové mají během něho zakázáno pít, jíst, kouřit a zdržovat se různých radovánek. Vojákům je doporučováno, aby to samé dodržovali i oni a neprovokovali tak místní obyvatele. „*Dvakrát jsem byl v Afghánistánu během ramadánu, takže jsem se setkal se všemi jeho projevy velmi intenzivně. Půst a z něj pramenící nevráživost a omezení pro nás. Poměrně vysoká intenzita modlení...*“¹²⁷

Místní ramadánu využívali, aby nemuseli pracovat. Ale není se co divit, když přes den je 60 stupňů Celsia. Někteří ramadán dodržovali a jiní porušovali, podle toho jak se jim to hodilo. Místním, kteří pracovali na základně, zkracovali pracovní dobu, protože jak pro vojáky, tak i pro místní to bylo neúnosné. Ramadán všichni vojáci popisují jako peklo, takže ho vnímali negativně. Při tamním přírodních podmínkách a bez pití se nervozita na obou stranách stupňovala. Vojáci nikdy nic takového nezažili aby drželi měsíc půst, z čehož vyplývá, že to pro ně musel být kulturní šok.

Setkali se i se třídním svátkem po ramadánu, kdy místní jenom slaví a scházejí se s rodinami. „*Oni pak mají tři dny svátek, největší muslimské svátek, říkají jim muslimské Vánoce, kdy oni pak musí dohnat měsíc toho půstu a navštěvují rodiny, hodně jí a tak a jsou šťastní.*“¹²⁸ Dalším projevem je pouť do Mekky. V jedné vesnici byl ředitel nemocnice a zmizel na dva měsíce, protože jel do Mekky. „*Ale pak tam zase nebyl, protože on je povinen, ne jenom, že tam je, že stoupne jako muslim a stoupne i před ostatními, ale on ještě musí tu celou vesnici pohostit, aby to dokončil. Rozhodně je to vážený pán díky Mekce.*“¹²⁹

Je zajímavé, že někdo bere jako projev islámu hodně negativní věci – podbízení, přetvářku. „*Podávání levé ruky očividně.*“¹³⁰ Proč se tohle bere jako projev islámu? Z tohoto případu vyplývá, že má celkově negativní postoj k islámu i k Afghánistánu.

127Dotazník SDS8P

128Rozhovor s GKK6

129Rozhovor s GKK6

130Dotazník SEF1C

A celkově proběhlo zklamání při příjezdu do země.

Dále berou jako projevy islámu to, co je spíše kulturní zvyk jako pití čaje, pohostinnost, demonstrace. Demonstrace není projevem islámu, ale možná ho tak vojáci vnímali, protože to bylo po afěře, kdy američtí vojáci před muslimy pálili Korán.

10.2.3 Projevy islámu během boje

Je zajímavé, že i s projevy islámu se můžeme setkat i během boje. Nejčastějším projevem je provolávání *takbīru* před útokem. Často se setkávali s božími válečníky. „*Věděli předem, že umřou, ale šli do toho i tak, protože věřili, že je čeká posmrtný život.*“¹³¹ Skoro všichni respondenti jsou seznámeny s tím, že muslimům je po mučednické smrti slíben ráj se sedmdesáti pannami. Většině vojáků to přijde nesmyslné pro ráj zemřít, když neví jestli je to pravda.

Někteří považují jako projevy islámu velice negativní činnosti, jako například používání dětí ve špionážní činnosti a převlékání mužů do ženských šatů. Proč berou zrovna takovéhle činnosti jako projev islámu? Je to jeden ze stereotypů, tyto činnosti jsou bojovou taktikou, ne projevem islámu.

Respondenti se mnohokrát setkali se silnou vírou v předurčenost osudu. Plně se mu odevzdávají a nevěří, že by ho mohli ovlivnit. Věří, že vše má v rukou Bůh, prostě „*inšalláh*“. Jeden respondent popisoval situaci během boje, kdy afghánský pilot naprosto ignoroval pokyny českého instruktora a ztratil orientaci. „*V momentě kdy se před vrtulníkem objevila skalní stěna, pustil řízení a začal se modlit. Na poznámku, že jsme se mohli zabít reagoval „byla by to vůle Alláhova“.* Nepřipouštěl si možnost ovlivnit svůj osud zásahem do řízení.“¹³² Další případ byl ten, že se tlumočnick odmítl připásat v obrněném transportéru, i když je to povinné, aby v případě nehody nebyl nikdo zraněn. Na to proč se nechce připoutat odpověděl: „*Inšalláh, jestli chce Alláh abych umřel, tak zemřu*“.¹³³ Vojáci nerozumí jejich odevzdanost Bohu a že si prostě

131Dotazník SCP2Z

132Dotazník SDS8P

133Rozhovor s GKK6

nepřipouští to, že do svého života mohou zasáhnout. I když o takových věcech měli přednášky, tak je to z jejich pohledu nepochopitelné.

11 Přezdívky

Vojáci mají pro místní obyvatele přezdívky. Někteří tvrdí, že je nemají vůbec a nebo je raději nechtějí publikovat a konkretizovat. *„Přezdívky jsou slušné, některé jsou neslušné. Máme přezdívky pro různá etnika, ale na to Vám neodpovím. Navíc já jsem je nepoužíval. Občas jo, když letěla vedle raketa. My jsme říkali, že jsou to takový lumpové a někdo jinej zase používal jiný přídavný jméno jaký jsou to lumpové.“* Někteří používají hanlivé přezdívky a jiní je oslovovali prostě podle toho jací jsou. *„Oslovovali jsme se zdvořile jmény kterými jsme se navzájem představili. I když někdy ta jména bylo těžké vyslovit. Některé co jsme vidali často dostali pracovní jména podle toho co na základně dělali nebo koho připomínali.“*¹³⁴

Zajímavou přezdívkou je pačuánc. *„Je to takový to povyšování se, když tam přijedou kluci z Evropy a vidí bídu. Čmoudi to je takový hanlivý, ale fakt že oni jediný dělaj problémy. Oni po nás střílej, prostě jsou to čmoudi, pačuánci – to se říká všem, to se říkalo i v Kosovu. Ve vojenský terminologii používáme úplně jiný odborný jména pro civilisty a ostatní.“*¹³⁵

Proč vojáci dávají místním přezdívky? Dávání přezdívek místním obyvatelům je určitý druh etnického stereotypu (labelování), kdy se jedna skupina vymezuje vůči druhé. Ti vojáci, kteří hanlivé přezdívky používají, si tak dokazují, že jsou lepší než „oni“. Je to právě forma odlišení sebe od těch druhých. Když Vás ostřelují a útočí na Vás, tak by různé hanlivé přezdívky použil každý. Co jsem pochopila, tak hanlivé přezdívky používají hlavně pro ty místní, co dělají problémy. Místní pojmenovávají podle toho jak vypadají. Když vidí někoho s tmavší barvou pleti, tak je to „čmoud“. Když někdo vojáky ostřeluje a mají za základnou nevybuchlé miny, tak jsou to podle

---

134Dotazník SCP1Z

135Rozhovor s G123Z Pojmenování pačuánc údajně vzniklo na Balkáně, a to od slova pajčovat. Na Balkáně prý byli proslulý tím, že když se vybuďovala základna, tak už tam byli místní obyvatelé a měli krámky se vším možným padělaným značkovým zbožím. Vojáci mají pro různé oblasti a zdejší obyvatele konkrétní přezdívky, ale pačuánc je univerzální přezdívka pro všechny a na všech územích.

vojáků „zmrdí“.

12 Afghánistán – největší producent opia na světě

Opium je v Afghánistánu velký socio-ekonomický problém, ale bohužel místní obyvatelé nemají jinou možnost obživy. Infrastruktura v Afghánistánu neexistuje, aby mohli pěstovat jiné plodiny. A navíc pro běžného rolníka je výnosnější pěstovat na poli mák a ne například obilniny. I z toho důvodu, že nemají čím zpracovat obilí a nemají automobily, aby ho mohli odvézt na trh. Přece jen párkrát za rok nařízou makovice a mají vydělané peníze. I když rolníci se snaží pěstovat i něco jiného než je mák, bohužel jim to takové výdělky nepřináší.

S narkotiky se místní obyvatelé setkali až v 70. letech, a to u cizinců, kteří pašovali opium přes Afghánistán do známých opiových center, Indie a Nepálu. Do té doby bylo pěstování opia vzácnou záležitostí. Ve větší míře se začalo pěstovat a pašovat až za sovětské okupace. Mnoho afghánských válečných veteránů propadlo drogám kvůli zapomnění na válku, to nezůstává výjimkou ani dnes. Postupně se zdaňování opiových polí stalo pro afghánské velitele velice výnosným prvkem a zdrojem financování vojenských akcí. Pěstování bylo nejrozšířenější na jihu a východě země, a to v údolí Hilmand v okolí úrodných řek.¹³⁶

Talibán zavedl přísnou kontrolu nad obchodem, pěstováním a zdaněním opia. Z těchto příjmů financoval a financuje svůj chod. Mezinárodní společenství přimělo Tálibán, aby produkci opia omezil, ten na návrh přistoupil. Ale opium se dál hojně pěstovalo na územích ovládané paštunskými kmeny a narkotika stále proudily do všech koutů světa. Trh s opiem se radikálně změnil po roce 2001, po pádu Tálibánu. Rolníci opět začali vysazovat maková pole a produkce opia závratně stoupala. Obchod prosperoval i díky anarchii, která po pádu Tálibánu nastala. V roce 2004 byla celková produkce odhadována na 4000 tun za rok.¹³⁷ A čísla stále stoupají. Rekordní byl rok 2007, kdy se vypěstovalo 7400 tun opia.¹³⁸

136HORÁK, Slavomír. *Afghánský konflikt*. Vyd. 1. Praha: Petit, 2005, s. 116-118. ISBN 80-86071-06-5.

137HORÁK, Slavomír. *Afghánský konflikt*. Vyd. 1. Praha: Petit, 2005, s. 118-120. ISBN 80-86071-06-5.

138Afghánští zemědělci se činí: Nový smutný rekord v pěstování opia. *ČT 24* [online]. 2013 [cit. 2014-04-14]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/250376-afghansti-zemedelci-se-cini-novy->

Tato situace dokazuje, že snahy centrální vlády a mezinárodních společenství jsou neúspěšné. K vyřešení tohoto problému je potřeba investice do afghánského zemědělství a změna struktury produkce. Ovšem místní rolníci si již zvykli na zvýšené výdělky plynoucí z pěstování opia. Bude zapotřebí velká pomoc mezinárodního společenství, aby byl tento problém vyřešen.¹³⁹

Dle posledních informací se odhaduje, že Afghánistán pokrývá celosvětovou produkci narkotik (opium a heroin) z 90 procent. Produkce oproti minulým letům stoupla o 49 procent. Pole osetá mákem za poslední rok vzrostla na rozlohu 209 000 hektarů, poslední sklizeň vynesla 5500 tun opia. Z nelegálních příjmů mají profit rolníci, Tálibán, zkorumpovaná policie, ale i nejvyšší politici. Závislých Afghánců na narkotikách se odhaduje na jeden milion obyvatel, což je jedno z nejvyšších čísel na světě.¹⁴⁰

12.1 Vztah místních k drogám

Vojáci se velmi často setkávali s drogami u místních obyvatel, a to jak s marihuanou, tak s opiáty. Velmi často přirovnávali vztah místních k drogám jako náš vztah ke kávě, pivu či cigaretám. „*Přistupují k drogám jako my k cigaretám a alkoholu. Určitě je to dáno i cenami. Cena heroínu je stejná jako cena obilí.*“¹⁴¹ Je neuvěřitelné, že užívání drog v Afghánistánu je tak běžné a místní lidé se s užíváním nějak netají a dokonce i vojákům drogy nabízeli. Prostě návykové látky jsou v Afghánistánu brány jako součást běžného života. Je to ovšem zakletý kruh okolností. Jediná možnost jak uživit rodinu je pěstování máku nebo bojovat za Tálibán, který je za boj platí. Do toho jsou v zemi koaliční vojska cizích zemí a tato země nic jiného než válečný konflikt nezná. Navíc Tálibán nutí místní, aby pěstovali na svých polích mák, protože z opia mají velké peníze a běžně rolníky „zdaňuje“. Když by odmítli, mohlo by se stát, že tamní rodinu odstraní a dosadí tam někoho benevolentnějšího.

[smutny-rekord-v-pestovani-opia/](#)

139HORÁK, Slavomír. *Afghánský konflikt*. Vyd. 1. Praha: Petit, 2005, s. 120. ISBN 80-86071-06-5.

140Afghánští zemědělci se činí: Nový smutný rekord v pěstování opia. *Česká televize* [online]. 2013 [cit. 2014-04-14]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/250376-afghansti-zemedelci-se-cini-novy-smutny-rekord-v-pestovani-opia/>

141Dotazník SMZ36

Islám důrazně zakazuje všechny omamné látky, a jsou si toho vědomi i sami vojáci. Takové praktiky odsuzují jak z lidské a morální stránky, tak i z té strany, že právě mají takové věci zakázané. Nerozumí tomu, že striktně dodržují modlitby a chtějí vojákům vštípit islám a najednou užívají návykové látky, které jsou podle Koránu zakázané. Vojáci si myslí, že nejsou tak „čistí“ jak se ve většině případů prezentují. Samozřejmě netvrdí, že celý stát je pod vlivem návykových látek, ale vidí místní tak, že jsou obětmi drog. Jeden voják se i zamyslel nad morfinem, který měli u sebe v lékarničce. „*Možná přeci jenom, když jsme u sebe měli morfium, tak bylo od místních.*“¹⁴²

Vojáci se také setkali s útočníky, kteří byli při atacích pod silným vlivem drog a nemohli skoro vnímat co se děje. I sami vojáci vidí problém opiátu provazáný s tamním konfliktem. „*Zase na druhou stranu, kdyby se tam nejezdilo a nebojovalo, tak by byl průser, jelikož je to největší zásobárna opiátů na světě...*“¹⁴³

Vojáci se zamýšlí nad tím, že když vypálí makové pole místnímu zemědělci, tak prakticky zlikvidují jeho i celou rodinu. A komu by tím pomohli? Když zničí pole, tak se naopak místní přidají na stranu Tálibánu, protože nemají jinou možnost výdělků. Což by samozřejmě bylo pro vojáky, kteří se snaží v tamních podmínkách něco vytvořit, velice kontraproduktivní.

S drogami se běžně setkávali u zaměstnanců na základnách. Jeden zaměstnanec si vytáhl hmotu, která vypadala jako žvýkácký tabák. Na otázku co to je, odpověděl: „*Vy máte ty Vaše a my máme ty naše...*“¹⁴⁴ Poté se ukázalo, že to byl hašiš. Zaměstnanci také kuličky hašiše žvýkali nebo si je přidávali do kávy či čaje. Dalším případem byla namátková kontrola na drogy u zaměstnanců základny. „*Množství personálu se aktuálně pod vlivem drog pohybovalo ve vysokých číslech.*“¹⁴⁵

Když se zamyslíme nad problémem užívání drog. Proč místní tak často drogy

---

142Rozhovor s GKK6

143Rozhovor s GCP1

144Rozhovor s GKK6

145Dotazník SDS8P

užívají? Jedním odůvodněním může být to, že místní tak řeší své problémy a trauma z válek. Když se zamyslíme, dalším důvodem mohou být zákazy z Koránu – nesmí pít alkohol, sex se ženami je také složitější záležitostí a v Afghánistánu nemají ani elektřinu. Proto možná touto cestou řeší frustrace a zákazy. I když Korán omamné látky výslovně zapovídá. Navíc opium je v této zemi dostupné opravdu na každém kroku a cena heroinu či opia je oproti cenám na západu směšná.

13 Závěr

Mají tedy vojáci etnické nebo náboženské stereotypy? Ze získaných dat vzešlo, že vojáci určité stereotypy mají. I přes různá školení před odjezdem, která měla tyto faktory eliminovat. Ano, respondenti vnímají odlišnost obyčejných lidí a Tálíbanu, ale nevnímají rozdílnost etnik. Místo toho místní obyvatele etiketizují různými přezdívkami a ukazuje se dichotomie my vs. oni.

Islám ve většině případů stereotypně nevidí. Uvádí sice, že islám má na konflikt velký vliv, ale jen díky jeho špatnému výkladu. Zbytek respondentů vidí islám jako fanatické náboženství. Navíc nerozlišují ortopraxi a ortodoxii islámu – projevy islámu jim nevadí a na druhou stranu nechápou jejich přesvědčení o tom, že jejich náboženství je jediná správná cesta. Zmiňují sousloví pravý islám, který by měl vypadat úplně jinak než jak je veden v Afghánistánu. Obyčejné lidi vidí vojáci jako oběti války a vyjadřují nad nimi lítost. Dalším stereotypem je, že v této zemi je hlavní terorismus. Špatný výklad islámu je provázaný s tím, že většina obyvatel je negramotných. Zase vidí provázanou chudobu a fanatické náboženství, ale vlastně podle nich nepotřebují pomoc od západu, což je paradox.

Zkreslujícím faktorem u získaných dat by mohlo být to, že respondenti mohli některé informace filtrovat. Ovšem během rozhovorů se dalo podrobně zaznamenat to, co se během jejich pobytu odehrálo. Získaná data jsem přímo analyzovala v textu. Cílem mé práce bylo vystihnout pohled respondentů na islám, místní obyvatele a tamní situaci. Myslím si, že cíl práce byl splněn.

Práce může být užitečná pro pochopení tamní situace a hlubší vhled do tamní problematiky a navíc práci na podobné téma jsem nenašla. Práce je založena na důvěryhodných datech, díky kterým se ukazuje, jaké vládou stereotypy o místních obyvatelích a islámu. Další práce by se mohla zaměřit na to, jak místní vnímají drogy. Na toto se téma se má práce nezaměřuje, ale bylo by zajímavé se tomuto problému věnovat více do hloubky.

Práci bych uzavřela slovy jednoho respondenta: „*To je země, kde nic není možný a všechno možný.*“¹⁴⁶

146Dotazník SCP1Z

14 Resume

I focused my bachelor thesis for Czech soldiers in Afghanistan and how they perceive religion and citizens. Czech soldiers have been working here since 2002. I got their opinions through questionnaires and interviews. The work is divided into several parts. First part is focused to the theoretical part. I describe a qualitative research, grounded theory, how to lead research and how to create the theory.

The following section is focused on opinions of soldiers to local inhabitant and Islam. The soldiers divided citizens into two groups. First one group want peace and second one group Taliban wants power and killing soldiers and people. I wrote about Islam too. I don't pay the anthropology of Islam, but how the soldiers perceive it. Most of them agreed that Islam and Quran is misinterpreted. I focused on expressions of Islam (prayer, ramadan) too. Then I write about nicknames of inhabitants, work of interpreters, how the soldiers got to touch with inhabitants, how inhabitants accept the soldiers and drugs.

This work can be useful for understanding of local situation and for those who are interest about Czech soldiers and want to know opinions from people who were in Afghanistan and if they have some stereotypes about inhabitants and Islam.

Key words: ethnicity, stereotype, post-conflict reconstruction, Czech soldiers, Afghanistan, Islam

15 Seznam použité literatury a elektronických zdrojů

- Dotazníky a rozhovory
- ABIRAFEH, Lina. *Gender and international aid in Afghanistan: the politics and effects of intervention*. Jefferson, N.C.: McFarland, c2009, viii, 224 p. ISBN 07-864-4519-X.
- BARFIELD, Thomas. *Afghanistan a cultural and political history*. Princeton: Princeton University Press, 2010. ISBN 978-140-0834-532.
- BEČKA, Jiří. *Úvod do paštského jazyka*. Praha: Academia, 1982.
- CREWS, Robert D a Amin TARZI. *The Taliban and the crisis of Afghanistan*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 2008, vi, 430 p. ISBN 978-0674032248.
- HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005, 407 s. ISBN 80-736-7040-2.
- HORÁK, Slavomír. *Afghánský konflikt*. Vyd. 1. Praha: Petit, 2005, 179 s. ISBN 80-860-7106-5.
- JANDOUREK, Jan. *Slovník sociologických pojmů: 610 hesel*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2012, 258 s. ISBN 978-802-4736-792.
- MAREK, Vladimír. *Ve stínu Hindukúše: nejen o misích českých vojáků v Afghánistánu*. Praha: Naše vojsko, 2010, 203 s. ISBN 978-80-206-1157-4.
- TESAŘ, Filip. *Etnické konflikty*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-097-9.
- TUCKER, Spencer a Priscilla Mary ROBERTS. *The encyclopedia of Middle East wars: the United States in the Persian Gulf, Afghanistan, and Iraq conflicts*. Santa Barbara, Calif.: ABC-CLIO, c2010, 5 v. ISBN 978-185-1099-481.
- VOGELSANG, Willem a [přeložil Ladislav STANČO]. *Dějiny Afghánistánu*. 1. vyd. Praha: Grada, 2010. ISBN 80-247-3077-4.
- WEINER, Edited by Ali Banuazizi and Myron. *The State, religion, and ethnic politics: Afghanistan, Iran, and Pakistan*. 1st ed. Syracuse, N.Y.: Syracuse University Press, 1988. ISBN 978-081-5624-486.

Elektronické zdroje

- ŠALPLACHTA, Jaromír. *Odbor doktrín* [online]. 2008-2013 [cit. 2014-04-16]. Dostupné z: www.doctrine.vavyskov.cz
- *Česká televize* [online]. 1996-2014 [cit. 2014-04-16]. Dostupné z: www.ceskatelevize.cz
- *Ministerstvo obrany a Armáda České republiky* [online]. 2004-2014 [cit. 2014-04-16]. Dostupné z: www.army.cz

16 Přílohy

Příloha č. 1: Doba pobytu vojáků v Afghánistánu

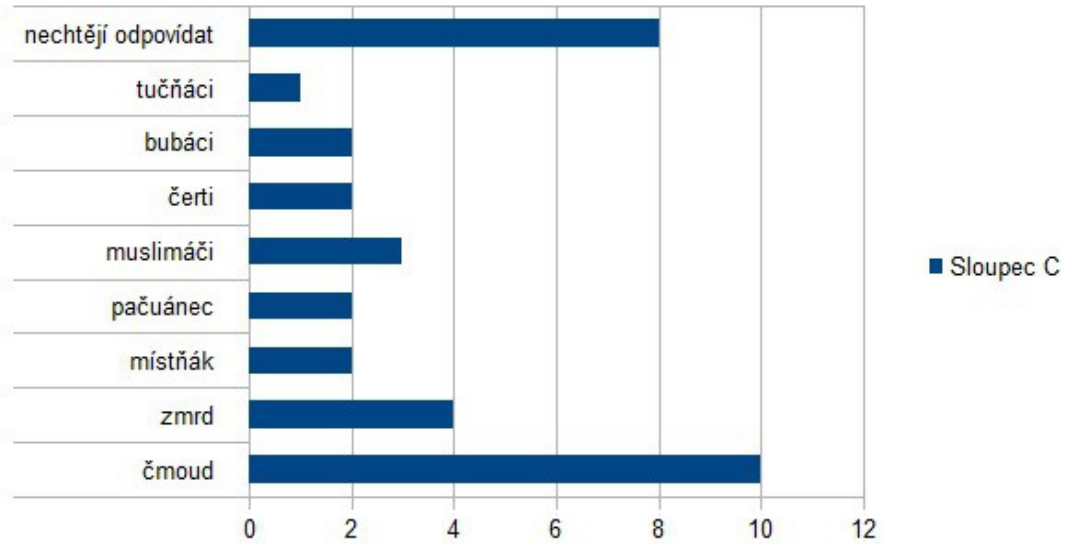
Doba pobytu	Počet
Méně než rok	18
Více než rok	10
Méně než tři měsíce	0
Méně než půl roku	3

Příloha č. 2: Příklad otázek pokládaných v dotazníku.

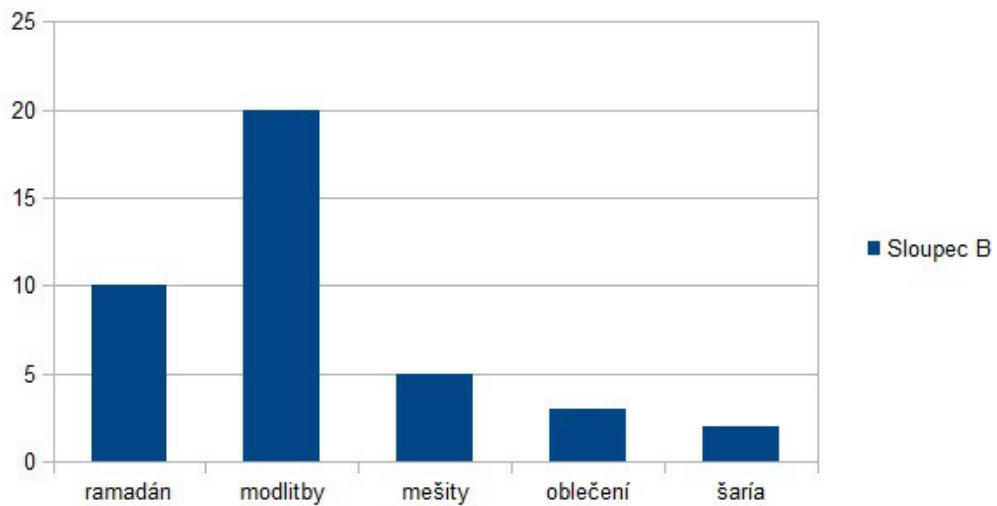
- Jak dlouhou dobu jste v Aghánistánu působil/a? Byl/a jste v Afghánistánu vícekrát?
  - a) méně než 3 měsíce
  - b) méně než půl roku
  - c) méně než rok
  - d) více jak rok
- V které oblasti Afghánistánu jste působil/a?
- Jaký jste měl/a názor na obyvatele Afghánistánu před odjezdem? Jaké byly Vaše emoce, cítil/a jste strach, zvědavost nebo opovržení?
- Probíhalo nějaké školení nebo info o místním obyvatelstvu a náboženství před odjezdem? Dostali jste nějaké příručky nebo jste četl/a knihy?
- Změnil se Váš názor na místní během působení v Afghánistánu? Jestli ano, tak jak?
- Jak jste se stýkal/a s místním obyvatelstvem? Jen v boji nebo i mimo něj? Jak často? Jak se k Vám chovali?
- Setkal jste se s působením klanů či kmenů? Jestli ano, při jakých příležitostech?
- Co si myslíte o islámu? Má islám vliv na konflikt?
- Máte pro muslimy nějaké přezdívky? Jestli ano, jaké?
- Setkal jste se s nějakým projevem islámu? Jestli ano, jak to vypadalo?
- Setkal jste se s projevem islámu během boje? Jestli ano, jak to vypadalo?
- Jak podle Vás berou konflikt místní? Jako boj o území a moc proti vetřelcům?

- Afghánistán je největším zásobitelem heroinu na světě. Setkal jste se s drogami u místních? Jak je místní vnímají?

Příloha č. 3: Graf nejčastějších přezdívek.¹⁴⁷

Příloha č. 4: Graf projevů islámu, s kterými se vojáci nejvíce setkali.

¹⁴⁷Přezdívku tučňák používali pro ženy v burkách